БУРЯАД ОРОНОЙМНАЙ БАЯРТА ҺАЙНДЭР, БУРЬЯМА ЖАРГАЛААР БИЛТАРАН ХАЛИИШ!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 159 (14179) | 1973 оной июлиин 8, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй обкомдо болоһон зүблөөн

Үсэгэлдэр КПСС-эй областной комитедтэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев партиин обкомой гэшүүдтэй, бюрогой гэшүүдтэй, партиин городой, районуудай комитедүүдэй секретарьнартай, Министрнүүдэй Соведэй, Министерствэнүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдтэй, Буряадай АССР-эй захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, промышленна предприяти болон барилгын организациудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө.

Хөөрэлдөөнэй үедэ нүхэр М. С. Соломенцев ажахын, соёл культурын байгуулалтада республикын ажалшадай туйлаһан ехэ амжалтые сэгнээ. Гэхэтэй хамта республикын промышленностиие, хүдөө ажахые, экономико болон соёл культурые, бусад һалбаринуудые саашадань түргөөр хүгжөөхэ ехэ арга боломжотой гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Капитальна һомололгонуудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин предприятинуудые түргөөр ашаглаха, саг соонь дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгэхэ, барилгын баазые үргэдхэхэ, үйлэдбэрилэгдэдэг промышленна продукциин шанарые һайжаруулха ба тэрэнэй өөрынь үные хямдаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, алмалта арьбалалтын гуримые бэхижүүлхэ, газараа ехээр хижүүлхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдаа.

Хүдөө ажахын талаар хониин ажалые, республикынгаа мал ажалай гол һалбарине саашадань хүгжөөхэ, мал ажалые промышленна үндэһэ һуурида оруулха, тэжээлэй баазые бэхижүүлхэ, газараа ехээр уһалдаг болохо талаар онсолон зааһан байна.

Мүн городуудые, хүдөө тосхонуудые саашадань болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ тэрэ онсо анхарһан байна.

Хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ нүхэр М. С. Соломенцев уулзалгада хабаадагшадые республикын 50 жэлэй һайндэрөөр амаршалаад, зохёон байгуулхы ажалдань шэнэ амжалта, элүүр энхэ ба зол жаргал, амгалан байдал хүсөө.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев үгэ хэлэжэ, түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй даалгабаринуудые, мүн бухы табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө саашадаашье оролдосотойгоор тэмсэжэ, КПСС-эй XXIV съездын хараалһан зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ ёһотой хубитаяа оруулха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедые, Россиин федерациин правительствые уулзалгада хабаадагшадай бүгэдын үмэнэһөө найдуулаа.

50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН МИТИНГ

Эдэ үдэрнүүдтэ Буряад оронноймнай ажалшад түрэл республикынгаа 50 жэлэй ойн баярай һайндэрые тэмдэглэжэ байна.

Табин жэл... Зуун жэлэй хахад—энэ хугасаа соо Буряад оромнай алишье талаараа айхабтар ехээр хүгжэжэ, түрүү республикануудай зэргэдэ гараба. Аха дүү арадуудай, илангаяа агуу-ехэ ород арадай туһаламжаар Буряад ороной ажалшад хүгжэнги промышленностьтай, хүдөө ажахытай, удхаараа социалис, түхэл маягаараа үндэһэ яһанай соёл культуратай болоо.

...Июлиин 7-ной үдэр. Үглөөнэй 9 саг 30 минута. Улаан-Үдэ хото. Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион.

«Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ой мандаха болтогой!», «Буряадай АССР-эй ажалшад, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэгты!» гэһэн уряа лозунгнууд, республикымнай шагнагдаһан гурбан орден—Ленинэй, Октябриин Хубисхалай, Арадуудай Хани Барисаанай орденуудай зурагууд яларан толорон харагдана.

Оркестр һүртэйгөөр наяржа, Б. Ямпиловай «Баярта марш» гүйсэдхэбэ. Стадионой талмай дээрэ хорин хоёр машина гаража ерэбэ. Энэмнай юуб гэбэл, республикымнай 19 аймагуудай, Улаан-Үдэ хотын гурбан районой хүтэлбэрилэгшэд, ажалай түрүүшүүл машина бүхэн дээрэнь зогсонхой үнгэрнэ.

Спортсменүүд тугуудаа намилзуулан гарана.

«Буряадай АССР-эй Улаан туг, КПСС-эй ЦК-гай дурасхаалта Туг угтажа, бултадаа хүл дээрээ бодохыетнай гуйнабди!»—гэжэ диктор соносхоно.

Республикымнай Улаан тугые Социалис Ажалай Герой, Хориин аймагай суута хонишон Н. Тогмитова, Социалис Ажалай Герой, Улаан-Үдын мяханай комбинадай хүдэлмэришэн В. Немочин, Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Москалев гэгшэд үргэн гараба. Мүн КПСС-эй ЦК-гай дурасхаалта Тугые Социалис Ажалай Герой, ЛВРЗ-гэй токарь Б. Поздеев, Социалис Ажалай Герой, багша Ц. Номтоев, Социалис Ажалай Герой, Зэдын аймагай суута хонишон Г-С. Цыремпилова гэгшэд үргэн гараба.

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай митингые КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** нээжэ, амаршалгын үгэ хэлэбэ.

НҮХЭР А. У. МОДОГОЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Мүнөөдэр манайда ехэ, бүгэдэ арадай баяр баясхалантай һайндэр боложо байна. Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой гүйсэбэ.

Үнгэрһэн 50 жэлэй турша соо манай республика алдарта зам гаталаа. Совет Россиин арадуудай ниитэ нэгэн, аха дүүгэй бүлэ дотор, Совет Социалис Республиканүүдай хүсэн түгэс Союз дотор манай хизаар нютаг танигдашагүйгөөр хубилаа. Хэзээ нэгэтэ гээгдэнги, заха холын, үгытэй ядуу байһан Буряад орон мүнөө тад ондоо байдалтай болоо.

Агуу-ехэ Октябриин социалис революциин урда тээ Буряад орон юугээрээ суурхадаг байгааб?

Бүхы Забайкалидал адли, Буряад орон нэн түрүүн каторга ба сүлэлгын хизаар, эрэлхэг зоригтойшье һаа, эрхэгүй, шажан мүргэлэй урьхада хүрмэгдэжэ, эрдэм гэгээрэл, соёл болбосоролгүй байһан хүнүүдэй ажаһуудаг заха холын нютаг байһан юм.

Энэмнай, нүхэдүүд, хэтэрүүлһэн ушар бэшэ.

Олон зуун жэлэй турша соо, Октябриин революци болотор Буряад орон политическэ, экономическа ба социальна байдалайнгаа талаар үнэхөөрөөшье эгээн лэ гээгдэнги хизаар нютагуудай нэгэн байгаа.

Харин мүнөөнэй Буряад орон юугээрээ алдаршанхайб?

Нэн түрүүн, республика дотор үйлэдбэрилэгдэдэг промышленна элдэб янзын продукцияараа алдаршаа. Эдэмнай «АН-24» түхэлэй гоё һайхан самолёдууд, электромоторнууд, тодо нарин приборнууд, автокранууд, гол мүрэнэй суднанууд, локомотивууд, ноохон бүд болон бусад болоно.

Үндэрөөр хүгжэһэн хүдөө ажахын үйлэдбэритэй, түбхын түрүүлэн ашаг олзо ехэтэй мал ажалтай байһаараа Буряад орон алдаршана.

Манай уран зохёолшодой, композиторнуудай, уран зураашадай зохёол бүтээлнүүдые манай ороной бүхы заха булангуудта, хариин олон оронуудта һайн мэдэдэг. Буряад ороной арадуудай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис соёл культурын һалбаран бадарһые мэдэдэг юм.

Экономико ба соёл культурын бүхы һалбаринуудта амжаһан туйлалтануудаар социалис Буряад орон манай үргэн дэлюун Эхэ ороной бүхы республикануудтай, хизаарнуудтай, областьнуудтай зэргэ дабшана.

Номин долгёор нуурынь
миралзаад,
Ногоон хүбшэнь аянда
уряалаад,
Нармай талань сэсэгээр
анхилаад,
'Нараар дүүрэн минии нютаг,—гээд Буряадай арадай поэт Дамба Жалсараев түрэл нютаг тухайгаа инаг дуратайгаар бэшээ.

Мүнөө үеын Буряад орон хадаа хүгжэнги промышленностьтай, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахытай, түрүү социалис соёл культуратай хизаар нютаг болоно. Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй ленинскэ национальна политикын ашаар, манай социалис Эсэгэ ороной бүхы арадуудай, нэн түрүүн агуу-ехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжын ашаар, республикын хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин ба бүхы ажалшадай шэн габьяата, зохёохы ажалай ашаар манай республика иимэ болоо.

Мүнөө буряадууд, ородууд болон бусад олон арадуудай үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд совет Буряад орондо ниитэ нэгэн, эбтэй эетэй бүлөөр ажаһууна, ажаллана. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эршэтэ тэмсэл, зохёон байгуулхы ажал фабрика, заводуудта, колхоз, совхозуудта, эрдэм ухаанай эмхи зургаануудта, һуралсалай заведенинүүдтэ бурьялна. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй асари ехэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта, экономико ба соёл культура хүгжөөлгэдэ, арад зоной байдал һайжаруулгада, үйлэдбэриин шэнэ амжалта илалтануудые туйлажа, Буряадай ажалшад республикынгаа алтан ойе тэмдэглэбэ.

Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд продукци үйлэдбэрилхэ ба тушаан худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн байна. Социалис мүрысөөндэ абаһан уялгануудаа промышленностиин, транспортын предприятинуудай хүдэлмэришэд, инженернүүд ба техникүүд болзорһоонь урид дүүргэө.

Хүдөө ажахын ажалшад хабарай тарилгынгаа хүдэлмэриие амжалтатайгаар дүүргэжэ, үндэр баян урга са абахын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна. Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдөө.

Манай арадай интеллигенци зохёон байгуулхы шэнэ амжалтануудаараа республикынгаа баярта ойе тэмдэглэбэ. Буряадай литература, искусствын үдэрнүүд манай Эхэ ороной ниислэл хото Москвада, индустриальна Ураалай түб хото Свердловскдо ехэ амжалтатайгаар үнгэрөө.

Нүхэдүүд! Манай гэрэлтэ һайхан һайндэр үшөө нэгэ баяр жабхаланта, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ хэрэг ушараар мандаба. Буряадай АССР-эй ажалшадай коммунис байгуулалтада туйлаһан амжалтануудай түлөө, республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Буряадай АССР Октябриин Революциин орденоор шагнагдаа. Энэ үндэр хайра шагналые республикын бүхы ажалшад ехэ урма баяртайгаар угтан абаа.

Нүхэдүүд, энэ үндэр правительственна хайра шагналайнь түлөө манай баяр ёһолол митингдэ хабаадагшадай үмэнэһөө, Буряадай бүхы ажалшадай зүгһөө Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй правительствада гүнзэгы талархалтай, үнэн зүрхэнэй баяр баясхалантай байһанаа мэдүүлнэбди.

Энэ этигэл найдабаритнай нэрэтэй солотойгоор харюулжа, манай агуу-ехэ социалис Эхэ ороной алдар солын түлөө республикымнай ажалшад шэнэ амжалта илалтануудаар харюусаха байха гэжэ партиин Центральна Комитедые, Советскэ Союзай правительствые найдуулхыемни зүбшөөгыт.

Нүхэдүүд!

Партиин областной комитедэй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, Октябриин Революциин орденоор республикын шагнагдаһанда зорюулагдаһан митинг нээнэб. Улаан-Үдэ хотын ажалшадай ба республикын түлөөлэгшэдэй митинг нээгдэһэндэ тоолоноб.

Буряад ороной ба совет арадай ехэ хани нүхэр — МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. Цеденбалай манай һайндэртэ хабаадалсажа байһандань амаршалнабди.

(Энэ амаршалгыень суглараагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба).

Удаань РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **М. С. Соломенцев** амаршалгын үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев стадион дээрэ суглараагшадые амаршалжа байна.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

НҮХЭР М. С. СОЛОМЕНЦЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Алдарта ойтой — Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар табин жэлтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө, Россиин Федерациин Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө Буряад ороной хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци болон бүхы ажалшадта халуун зүрхэнэй амаршалга хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Эхэ ороной үндэр шагнал — Октябриин Революциин орденоор шагнагдаһантайтнай дашарамдуулан, Таанадые, Буряад ороной бүхы ажалшадые үнэн сэдьхэлһээ амаршалнам.

Нүхэдүүд!

Танай һайндэртэ Улаан-Үдэ ерэхэдэмнай, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев республикын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Совет Буряад ороной ажалшадта үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэхые, саашадаа амжалта туйлахыетнай, гэр бүхэндэ зол жаргалтай байхыетнай хүсөөһэн.

Нүхэдүүд!

50 жэлэй саада тээ Буряадай автономиин мүндэлэн түрэлгэ Агуу-ехэ Октябриин илалтатай, түрүүшын олон национальна социалис гүрэн — Совет Социалис Республиканүүдай Союзые байгуулгатай нягта холбоотой юм.

Социализм, КПСС-эй ленинскэ национальна политика Буряад ороной ажаһуудалые үндэһөөрнь хубилгаа. Ород болон манай ороной бусад арадуудай аха дүүгэй бүлэ соо Буряадай республикын ажалшад түүхын богонихон болзорой туршада экономическа, социальна хүгжэлтэдөө туйлай ехэ амжалта туйлаа.

Хаанта засагай үедэ промышленностиин үгы байһан шахуу газарта булад болон самолёдууд, гол мүрэнэй суднанууд болон автокранууд, электродвигатель болон бүд үйлэдбэрилэгдэнэ. Урдань нүүжэ ябаһан малшанай ажахын орондо хүдөө нютагта томо социалис үйлэдбэри байгуулагдаа.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал, харанхы мунхаг байдал хэтэдээ усадхагдаа. Республика дотор эрдэм гэгээрэл, соёл культура ехээр хүгжөө. Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанууд олоор байгуулагдаа. Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ хадаа манай социалис байгуулалтын туйлай ехэ илалта, партиин политикын илалта, ажалша хүнүүдэй илалта мүн гээшэ.

Энэ илалта шэрээһэн хүнүүдтэ, республикын хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулһан хүнүүдтэ алдар соло!

Нүхэдүүд!

Манай арадай түгэс хүсэнэй дундаршагүй эшэ үндэһэниинь, социальна дэбжэлтые түргэдхэдэг шухала эрхэ нүхэсэлынь интернационализм, совет хүнүүдэй бата бэхи хани барисаар болодог юм. Энэ хани барисаан болбол дайнай шэрүүн шанга шалгалтын жэлнүүдые дабан гараха арга олгоо, мүн коммунизм амжалтатайгаар байгуулгадамнай тэрэ туһална.

Социализмын хүсэнэй шухала эрхэ нүхэсэлынь бусад социалис оронуудтай Советскэ Союзай байгуулһан аха дүүгэй хани харилсаан болоно.

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн һайндэртэ Монголой Арадай Республикын айлшадые, манай хүндэтэ хани Монголой Арадай-революционно партиин Нэгэдэхи секретарь, Монголой Арадай Республикын правительствые толгойлогшо нүхэр Цеденбалые хараха, халуунаар амаршалха байһандаа баяртайбди.

Манай социалис оронуудай эбдэршэгүй аха дүү ёһоной хани барисаан саашадааша бэхижэг, һалбаран мандаг лэ!

Нүхэдүүд!

Социализмын гадаадын политическэ байдалай бэхижэхые, уласхоорондын эб найрамдалай тогтохые харахадаа, манай ажал хэрэг амжалтатай байдаг, манай һайндэрнүүд бүри һайн, баяр баясхалантай байдаг гээшэ. Партиин Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй өөрынь уласхоорондын ажал ябуулга совет хүнүүдэй зүгһөө гүнзэгыгөөр һайшаагдаа. США-гай, Франциин, Германиин Федеративна Республикын гүрэнэй ажал ябуулагшадтай, тэрэнэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд сэрэгэй хёмороонной аюулые усадхалгада, эб найрамдал бэхижүүлгэдэ оруулагдаһан ехэ хубита мүн гээшэ.

Нүхэдүүд!

СССР-эй гадаадын политика совет арадай нэгэдэлдэ, жаргаалда үндэһэлнэ. Шэн габьяата ажалаараа манай Эхэ ороной түгэс хүсые арьбадхан, совет хүнүүд газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлнэ.

Мүнөө юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй хахадынь гаталагдаа. Промышленность, хүдөө ажахы хүгжөөлгэдэ, хүн зоной ажаһуудал саашадань һайжаруулха хэрэгтэ туйлаһан амжалтаараа совет арад баясана. Энэ туйлалтануудта мүн Буряадай АССР-эй ажалшадай оруулһан бага бэшэ хубита бии.

Буряадай АССР-эй ажалшад КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө саашадааша оролдосо ехэтэйгээр тэмсэхэ байһандань, коммунис байгуулалтын хэрэгтэ ёһото хубитаяа оруулха байһандань найдажа байһанаа мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Гайхамшагта ойтой, үндэр шагналтайтнай дашарамдуулан, таанадые үшөө дахин үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт. Ажалай шэнэ амжалта туйлахыетнай, элүүр энхэ, зол жаргалтай байхыетнай гүн сэдьхэлһээ хүсэнэб.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республика мандаха болтогой!

Совет Социалис Республиканүүдай Союз мандаха болтогой!

Коммунизм тээшэ бидэниие хүтэлжэ ябаһан Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

☆ ★ ☆

Ойн баярай митинг дээрэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист **А. Баранов**, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Хориин аймагай хонишон **З. Жамсаранова**, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай түүхын кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй доктор **Д. Улымжиев**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **В. Раднаев** гэгшэд амаршалгын үгэ хэлээ.

Удаань граждан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнуудай, ажалай ветерануудые хүндэлэн ёһололго болобо. Залуу сэрэгшэдтэ хандажа, Советскэ Союзай Герой, генерал-майор **И. Балдынов** үгэ хэлээ.

Мүн Социалис Ажалай Герой, ЛВРЗ-гэй токарь **Б. Поздеев** ерээдүйн хүдэлмэришэд — ПТУ дүүргэгшэдтэ захяа үгэ хэлэбэ.

Һүүлдэнь Буряад ороной хүгжэлтын шатануудые харуулһан найруулга хүн зоной урда табигдаа. Хүгжэм дуун орой болотор замхаагүй.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Ю. Цеденбалтай уулзалга

УЛААН-ҮДЭ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадалсахаяа ерэһэн МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай июлиин 6-да эндэ уулзажа хөөрэлдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Б. Пивоваров үнэн зүрхэнэй, хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

ХЯАГТА ХОТОДО ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Указаар Советскэ Союзай Хяагта хото Сүхэ-Баатарай орденоор шагнагдаа. Монгол арадай революционно тэмсэлэй түүхэдэ, совет-монгол аха дүүгэй хани барисаанай ба харилсаа холбооной тогтон хүгжэлгэдэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, тус хото МНР-эй дээдын хайра шагналда хүртэбэ.

Репортаж ОЙН БАЯРАЙ ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭБЭ

Буряадай республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотын Куйбышевай нэрэмжэтэ гудамжа... Эндэ мантан томо табан дабхар шэнэ байшан барягдажа байна гээд уншагшадтаа мэдээсээ һэмди. Тэндэ выставкын ехэ зал бии юм. Тус байшангай барилга республикын алтан ойн һайндэрэй урдахана дүүргэгдээ.

Июлиин 6-най үглөөнэй 9 час 30 минута... Эндэ хүн зон олоор суглаанхай. Тэдэнэй дунда Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын 50 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадалсахаяа ерэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Ю. Цеденбал**, республикын партийна, совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүршэ область, автономито республиканүүдай делегацинууд, Буряад ороной суута хүнүүд, Улаан-Үдын ажалшад олоороо харагдана.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Н. Б. Пивоваров** үгэ хэлэжэ, үнгэрэгшэ 50 жэлэй тарша соо республикын арадай ажахын, соёл культурын хүгжэлтэ тухай тобшохоноор тогтоһон байна.

— КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар Буряадай АССР-эй 50 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаһан республикын арадай ажахын, соёл культурын туйлалтануудай выставкэ нээһэн дээрэ тоолохыем зүбшөөгыт, — гэжэ Н. Б. Пивоваров хэлээд, выставкын залай үүдэндэ татагдаһан улаан лентэ хайшалба. — Выставкэдэ орожо, экспонадуудые харахыетнай уринаб, — гэжэ хэлээд, үгэеэ түгэсхэнэ.

Эндэ сугларһан хүндэтэ айлшад, республикын ажалшан арадай түлөөлэгшэд выставкын зал руу субажа эхилбэ. 50 жэлэй саада тээ Буряад орондо промышленность гэжэ нэрлэхээршье юумэн үгы байһан шахуу. Үнгэрэгшэ энэ үе соо республика дотор промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 900 дахин дээшэлжэ, мүнөө жэл бүри 1 миллиардһаа холо үлүү түхэригэй продукци гаргагдадаг болонхой. Ушар иимэһээ республикын промышленна предприятинуудай стенднүүд олоной анхарал татаба. Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй директор нүхэр **Асеев**, Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой директор нүхэр **Исаев**, прибор-бүтээлгын заводой директор нүхэр **Медведев**, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай директор нүхэр **Чепурин**, оньһожоруулагдаһан шэлэй заводой директор нүхэр **Болотов**, «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр **Кораблёв** болон бусад олон нүхэд предприятинуудайнгаа бүтээдэг продукци тухай тайлбарилга үгэнэ.

Республикын хүдөө ажахын хүгжэлтые харуулһан стенднүүд... КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **М. С. Соломенцев** МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал болон бусад Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра», Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай, мүн выставкын «амиды булангай» стенднүүдэй дэргэдэ удаан байжа, һонирхон хараа.

Буряадай АССР-эй арадай гэгээрэлэй, соёл культурын, эрдэм наукын хүгжэлтын туйлалтануудай стенднүүдые эндэ суглараагшад олоороо һонирхон харана, энэ тэрэ асуудалнуудые һурана.

Энэ выставкэ тухай манай газетын мүнөөдэрэй номерой гурбадахи хуудаһанда тодорхойгоор бэшэгдэнхэй.

Б. ВАНЧИКОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын нээгдэжэ байһан үе.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТАБИН ЖЭЛЭЙ АЛДАРТА АЛХАМУУД

Республикын арадай ажахын туйлалтануудые харуулhан выставкэ

СОВЕТ жэлнүүдэй үеын республикымнай арадай ажахын туйлалтануудые харуулhан выставкын залай үүдэн үргэнөөр сэлигдэжэ, эндэ орожо харахые уряалба. Мантан томо улаан үзэгүүдээр бэшэгдэhэн «Выставкэ» гэhэн үгэ холоhоо элеэр туяатана. Харуулха, хөөрэжэ, үгэхэ юумэн манай Ленинэй, Арадуудай хани барисаанай, Октябриин Революциин орденто республикымнай ажалшадта олон ха юм. Таби наhаяа гүйсэhэн Буряадай Совет Социалис Республика бүхы совет арадуудай эбтэй эетэй бүлэ соо ажаhуужа, туйлай ехээр хүгжөө, hалбараа.

Гоё hайханаар шэмэглэгдэhэн таhалга, залнууд. Ашаглалгада энэ жэлдэ тушаагдаhан хүүргэнүүдэй металл зүйлнүүдэй шэнэ заводой юрэнхы түхэл, тэрэнэй продукци, мүн үргэн тала дайдаар бэлшэжэ ябаhан хонин hүрэгые харуулhан томо панорама республикымнай олон hалбаритай мүнөө үеын индустри, хүгжэнги хүдөө ажахын толи болон эндэ орогшодой анхарал абаhаар лэ хандуулна.

Жэжэ бужа түмэр хэрэгсэл, баанха хэдэг багахан мастерскойнуудhaa оньhон приборнуудые, эрхим шанарай Гүрэнэй тэмдэгтэ хүртэhэн электрын машинанууд, самолет, хүсэ ехэтэй локомотив болон бусад элдэб янзын продукци бүтээдэг, тэрэнээ дэлхэйн 54 оронуудта эльгээдэг болоhон промышленность урдын заха хизаар байhан Буряад орондо байгуулагдаа. Республикымнай сасуутан «Механлит» заводой (мүнөө «Электромашина»), түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ бодхоогдоhон Ленинэй орденто ЛВРЗ, авиазаводой, шэлэй, судна бүтээлгын заводуудай, бүри hүүлэй жэлнүүдтэ байгуулагдаhан «Теплоприбор», прибор бүтээлгын заводуудай гаталан гараhан зам, хүгжэhэн түүхэ тухай олон тоото экспонадууд, диаграмма, стенднүүд эли тодоор хөөрэжэ үгэнэ.

Республикымнай байгуулагдаhанhaa хойшо 200 гаран предприяти баригдаа. Предприяти бүхэн хүгжэhэн өөрын hонин түүхэтэй. Ленинэй ордента локомотив-вагон заhабарилгын заводой бүтээдэг продукциин зүйлнүүд, хүгжэhэн зам тухай, шэнэдхэн байгуулалта эндэ тодоор харуулагдаа. Завод республикынгаа арадай ажахыда онсо hуури эзэлhэн түүхэтэй. Нүүдэл байдалтай, мал ажал эрхилдэг үндэhэн яhатан индустриальна ажалда эндэ дүршүүлэгдэжэ эхилээ бэлэй. России түбэй хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд заводые барилгада, хожомынь хүгжэлтын түрүүшын алхам хэхэдэнь сэгнэшэгүй ехэ туhаламжа үзүүлhэн байна. Заводой барилга дээрэhээ буулгагдаhаан тэрэ үеын байдал харуулhан зурагууд түрүүшын табан жэлнүүдэй баатаршалга, мүхэшэгүй зориг тухай дахинаа hануулна. Тэрэ саrhaa хойшо завод жэл бүхэндэ хүгжэжэ, танигдахаар бэшэ болобо ха юм. Электровоз, тепловоз, вагонууд, котелнууд, запасной частьнууд, арад зоной хэрэглэлэй зүйлнүүд гэхэ мэтэ заводой нэрэ соло холо ойгуур дурдуулhaар.

Хүдэлмэришэн ангиин hайн hайхан ёhо заншал арьбадхан байгуулха хэрэгтэ заводой дүүргэhэн үүргэ айхабтар ехэ. Советскэ Союзай хоёр Герой—С. Н. Орешков, Н. А. Вакарин. Социалис Ажалай Геройнууд Г. И. Коваленко, П. П. Милин, А. Н. Ошиpов, Б. З. Поздеев заводой коллектив соо хүмүүжэЭ. Эндэ ажалда дүршөөд, мэргэжэл шадабаряа бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ дамжуулан үгэhэн инженер, технигүүд хэды олон бэ! Заводой коллектив түүхын ямар нэгэ үе бүхэндэ урагшаа дабшажа, амжалта туйлажа байhaар. Ленинэй орден, В. И. Ленинэй 100 жэлэй Ойн баярай грамота, СССР-эй 50 жэлэй Ойн баярай тэмдэг энээнийе эли тодоор гэршэлнэ. Заводой 140 хүдэлмэришэн Эхэ оронойнгоо орденуудаар шагнагдаа, 210 хүн хүндэтэ түмэр замшан гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Мүнөө үеын шэнэ техникээр хангагдаhан, түрүү технологи хэрэглэдэг авиазавод холо ойгуур суурханхай. Самолет бүтээлгэдэ шэнэ материал, түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Продукциин шанар шалгадаг автомат орёо оньhон түхеэрэлгээр завод хангагданхай. Совет засагай тогтоhонhoo хойшо гүйсэhэн 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан выставкэ дээрэ түрүүшын иимэ түхеэрэлгэнүүдэй нэгэн — «Диомант 1» харуулагдаа hэн. Тэрэ сагhaa хойшо тиимэ олон жэлнүүдэй үнгэрөөшьегүй haa, бүхы продукци бүтээлгэ орёо оньhон аргаар хангагдадаг болоо.

Завод үйлэдбэриие хүтэлбэрилэн эмхидхэхэ шэнэ түхеэрэлгэ, электронно-тоололгын машинануудые хэрэглэхэ бэлэдхэл республика соогоо эгээл түрүүлэн хэжэ эхилhэн юм. Энэ түрүүшын алхам тухай хэдэн диаграмма хөөрэнэ. Үйлэдбэридэ АСУП нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ Улаан-Үдын, Эрхүүгэй, Горькиин эрдэмтэд, научно-шэнжэлэлгын институдуудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсадаг болоо. Эртэн hээ зохёогдоhон программын ёhoop, нэгэ доро хэдэн деталь болбосоруулдаг станогууд хэрэглэгдэжэ эхилээ. Иимэ станогуудай бүтээсэ универсальна станогуудтай сасуулхада, аяар 3—5 дахин ехэ юм. Завод жэл бүхэндэ шэнэ техникээр хангагдана, оньhожоруулагдажа байна. Энээнэй ашаар жэл бүхэндэ 10—12 мянган түхэригэй алмалта хэгдэнэ гээшэ.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИМНАЙ гол hалбари болохо машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын предприятинууд шэнэдхэн байгуулагдажа байhaар. Хуушаншье, бүри шэнэшье заводуудай үйлэдбэри нарижуулан hайжаруулагдана. «Электромашина» заводто бүтээгдэдэг эрхим шанарай Гүрэнэй тэмдэгтэ хүртэhэн электродвигатель, мүн автокрануудай жэл бүхэндэ олоор бүтээгдэжэ байhые диаграммануўд тодоор харуулжа үгэнэ. Дүрбэдэхи табан жэлнүүдтэй сасуулхада, үнгэрhэн табан жэлнүүдэй үедэ 452,8 процентээр үлүү ехэ продукци бүтээгдэдэг болоо. Хэрбээ 1968 ондо хоёр шэнэ түхэлэй продукци бүтээгдэбэл, республикын 50 жэлэй гүйсэhэн энэ жэлдэ 45 шэнэ түхэлэй зүйлнүүд хэгдэжэ байна.

«Манай продукци дэлхэйн 54 оронуудта эльгээгдэнэ» гэжэ «Теплоприбор» заводой карта хөөрэжэ үгэнэ. Энэмнай залуу предприятинуудай нэгэн. Гэбэшье автомат аргаар хүдэлдэг орёо оньhон продукци бүтээжэ, дэлхэйн олон тоото гүрэнүүдтэ мэдээжэ болобо. «СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» энэ завод юhэдэхи табан жэлэй туршада шэнэдхэн байгуулагдажа, урдынхиhaa 12 дахин олон приборнуудые, 30 шэнэ түхэлэй продукци бүтээхэ юм. «ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» нүгөөдэ залуу предприятиин—прибор бүтээлгын заводой олон экспонадууд выставкэдэ табигданхай. Энэ завод шэнэ техникээр хангагданхай, түрүү технологи хэрэглэдэг болоо. Судна бүтээлгын заводой судна, баржанууд хойто зүгэй Тикси порт, Анадырьhaa эхилээд, Владивосток, Находко, Ригэ, Мурманск хүрэтэр мэдээжэ юм. Завод өөрынгөө hалбари дотор эгээл түрүүлэн оньhожоруулагдамал участок байгуулжа шадаа. Продукци бүтээлгэдэ капрон, стекло-пластика, ондоошье шэнэ материал хэрэглэгдэнэ.

Эхэ орондоо вольфрам, молибден үгэдэг томо предприяти гэжэ Зэдын комбинат тоологдодог. Хүрзэ, гар тэргэhээ эхилээд, мүнөө үеын хүсэ ехэтэй КРАЗ, БЕЛАЗ, экскаватор, электровоз — нимэл даа комбинадай техническэ дэбжэлтын алхамууд. Холын Захааминда горнягуудай ажаhуудаг болбосон түхэлтэй город бодонхой. Дунда hуралсалай хоёр, 4 эхин hургуулида комбинадай хүдэлмэришэдэй үхибүүд hуралсана. Техническэ мэргэжэлэй училищи, Пионернүүдэй байшан, үхибүүдэй 8 саад, хүгжэмэй hургуули, соёлой ордон, 3 библиотекэ, хүдэлмэришэн залуушуулай hургуули Закаменск городто хүдэлнэ. Ганса Улаан-Үдэ бэшэ, харин республикымнай олонхи аймагуудай индустриальна түхэл шанартай болоhые эдэ бүгэдэ гэршэлнэ бэшэ аал?

50 жэлэй хугасаада республика доторнай хүгжэнги, олон hалбарита промышленность бушуу түргэнөөр байгуулагдаба. Хэрбээ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн орон доторнай 1972 ондо 1922 онойхитой сасуулхада, 320 дахин ехээр ургаhан байгаа haa, манай республикада энэ ургалтань 900 дахин ехэ байха юм. Хүгжэлтын үндэhэ hуури болохо энергетикэ шэнээр байгуулагдажа, промышленностиие, хүдөө ажахые электрижүүлхэ арга хангагдаа. «Совет засаг дээрэ ороноо электрижүүлбэл, коммунизм байгуулагдаха» гэhэн В. И. Ленинэй хэлэhэн үгэ асари ехэ хубилалтануудые гэрэлэн мэтэ промышленностин хүгжэлтэ харуулhан зал соо сууряатана. Республикымнай тогтоhон 1923 ондо 480 киловатт хүсэтэй электрын түхеэрэлгэ хүдэлдэг байгаа. 50 жэл соо республикымнай хүдөө нютагуудта хаа хаанагүй Ильичэй лампочканууд ялараа. Энергосистемэ шэнээр байгуулагдажа, 1965 ондо Сибириин нэгэдхэмэл системэтэй холбогдоhон. Электростанцинуудай хүсэ шадал аяар 480 дахин, электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ аяар 2000 дахин ехэ болоhон байна. Гэбэшье электро-энергетикэ саашадаа хүгжэхөөр хараалагдаа. Нэгэ миллион 200 мянган киловатт хүсэтэй болохо Галуута-Нуурай ГРЭС-эй юрэнхы түхэл эндэ харуулагданхай. ГРЭС-эй түрүүшын хоёр блок энэ табан жэл соо ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдөө.

Буряадай АССР-эй электрижүүлэгдэhые харуулhан карта-схемэ дээрэ олон зурлаанууд жэрылдэнэ. Эдэ зурлаанууд зүг бүхэн тээшэ, аймаг бүхэндэ татагданхай. Электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг лининүүд хаа хаанагүй татагдажа, мүнөө тэдэнэй утань 24,5 мянган километртэ хүргэгдэнхэй. Харин 1940 ондо оройдоо 0,2 мянган километр байгаа hэн.

ХҮГЖЭНГИ промышленностиимнай нэгэ шухала hалбари—ой модоной болон модо болбосоруулгын hалбари болоно. Тэрэнэй гар хүсөөр бүтээгдэдэг, мори унаагаар шэрэгдэдэг, саг зуурын ажал байhан саг үе нэгэ хуудаhан болон ирагдан ошоо. Тэрээн тухай мүнөө ганса хуушан зурагууд бидэндэ hануулна. «Дружба» гэhэн бензо-хюрөө, модо таллуулгын хүсэ ехэтэй тракторнууд, модо шэрэдэг мантан томо автомашинанууд, гидроклин, араата погрузчик, козловой кран гэхэ мэтэ модошодой мэдэлдэ үгтөө. Мүнөө үеын леспромхозууд оньhожоруулагдамал, автомат аргаар хангагдаhан модо бэлэдхэлэй томо предприятинууд болонхой.

Энэ hалбариин хүгжэлтые кинолентэ hайнаар хөөрэжэ үгэнэ. Леспромхозуудтахи байдалые багашаг экран дээрэ хаража болохо. Кадрнууд хойно хойноhoo гаражал байна. Тэрэниие хараhан хүн модо бэлэдхэлэй, мүн модо тайраха, сорт сортоорнь илгаха, сомохо оньhожоруулагдамал доодо складуудай ажалтай танилсаха юм.

«Забайкаллес» комбинадай хүгжэлтые олон диаграмма, стенднүүд харуулна. 1923 ондо республика доторнай 100 мянган кубометр модон бэлэдхэгдэдэг байгаа. 1965 ондо тэрэнэй тоо 3,3 миллион кубометртэ хүргэгдөөд, 800 мянган кубометр хюрөөдэмэл модон, 3 миллион түхэригэй мебель хэгдэhэн байна. Мүнөө комбинат модо бэлэдхэлэй, модо болбосоруулгын 23 предприятитай болонхой. Тэндэнь 19 мянган хүдэлмэришэд ажаллана. Олон хүдэлмэришэд погрузчик, кранyудай операторнууд, оньhон бусад түхеэрэлгые мэдэлдээ абаhан дүй дүршэлтэй, hайн бэлэдхэлтэй хүнүүд байха юм.

Республикымнай арадай ажахы 50 жэлэй хугасаада хурдан түргэнөөр хүгжөө. Выставкэдэ табигдаhан зүйл бүхэн, стенднүүд, диаграмманууд хүгжэлтымнай асари ехэ хубилалта, алхамууд тухай тайлбарилна. Машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын, ой модоной, модо болбосоруулгын, горно промышленностиин, электро-энергетикын булюу түргэн хүгжэлтэ капитальна барилга хангаа. Барилгын индустрида болон барилгын материалнуудай промышленностиин хүгжэлтэдэ зорюулагдаhан олон стенд, диаграмманууд эндэ бии.

ХҮНГЭН болон эдеэ хоолой промышленностиин, транспортын хүгжэлтэ hонин. Энээниие иимэ тоо баримтанууд гэршэлэн харуулна. Хүнгэн промышленностиин түрүү предприяти, республика доторoo эгээл түрүүлэн коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика табан жэлэй hүүлшын 1975 ондо 2,4 миллион дүрбэлжэн метр гэхэ гү, али 1965 онойхиhoo 380 мянган метрээр үлүү ехэ сэмбэ бүд нэхэн гаргаха юм. 1950 ондо 6 мянган тонно колбасна зүйл, 1,3 мянган тонно тоhон, 25 миллион баанха консервэ хэгдээ haa, 1975 ондо 14 мянган тонно колбаса, 3,5 мянган тонно тоhон, 59,6 миллион баанха консервэ хэгдэхээр багсаагдана.

Хүгжэнги промышленность байгуулгада габьяатай байhан, хамтын хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулhан ажалай ветерануудай, Социалис Ажалай Геройнуудай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй фото-зурагууд, нэрэ обог выставкын таhалга, зал бүхэниие гоёон шэмэглэнэ. Эдэнэй, мүн олонациональна хүдэлмэришэн ангиин хүсэ шадалаар мүнөө үеымнай промышленность, арадай ажахы байгуулагдаба.

Выставкэ харагшад hалбаран хүгжэhэн республикынгаа амжалтаар омогорхохо ёhoopoo омогорхоно. Омогорхохо ехэ юумэн манда бии. Буряадай республика урагшаа зоримгойгоор дабшаа, хүгжэнги экономико, культуратай болотороо hалбаран хүгжөө. Хүгжэлтымнай саашанхи зам эли тодо. Энэнь партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр тайлбарилагданхай.

* * *

БУРЯАДАЙ республикын байгуулагдаhан саrhaa хойшо хүдөө ажахын хүгжэhэн зам энэ выставкэ дээрэ элеэр харагдана 1923 оной хабар бүхыдөө 126,3 мянган гектарта ороохото ургамалнуудые тариhан бэлэй. 50 жэлэй саада тээ залуу Буряад оромнай энээнhээ ехэ газар элдүүрилхэ хүсэ шадалшьегүй, hаял түбхинэжэ байгаа бшуу. Тарялангынь гэхэдэ, диилэнхидээ баяд, ноёдой эдлэлhээ абтаhан, айл бүхэнэй буусаар тарашанхай байхаhаа гадна, модон анзаhаар, мори, сарай хүсөөр элдүүрилэгдэдэг hэн. Түрүүшын жэлнүүдэй туршада хэды хүшэр хүндэшье hаань, ашата партиингаа, гүрэн түрынгөө асари ехэ туhаламжаар Буряадай таряашад ороохо таряанайнгаа газарые горитойхоноор үргэдхэжэ захалаа юм. Тиигэжэ мүнөө республикымнай колхоз, совхозууд бүхыдөө 580,5 мянган гектарта ороохото ургамалнуудые тарина.

Он жэлнүүдэй ошохо бүри ажахынуудай таряашад абарга хүсэтэй, адар томо машина, техникээр зэбсэгжэжэ, тэрэ холын мори, сарай хүсэн бусалтагүйгөөр түригдөө, тарялангай газаршье улам hайнаар, мүнөө үеын агротехническэ заабариин ёhoop элдүүрилэгдэдэг боложо, ороохо таряанай ургаса хараа байса дээшэлээ. Хараад үзыт даа. Хэрбээ 1923 оной намар бүхыдөө 73,5 мянган тонно таряа хуряаhан байбал, байгша ондо аяар 750 мянган тонно ороохо суглуулхаар хараалагдана. Богонёор хэлэхэдэ, ороохо таряан үнгэрhэн 50 жэлэй туршада 7 дахин ехээр абтадаг болоо гэшэ.

Гансахан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз 1965 ондо гектар бүриhөө 14 центнер таряа сохижо абаhан haa, нёдондо гектарай 17,1 центнер ороохо хуряажа, 563,6 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Нимэрхүү жэшээ тоолохо болоо haa, республика доторнай олон.

Эдэ бүхы амжалта нэн түрүүлэн тарилгаяа агротехническэ заабариин ёhoop үнгэргэhэнэй, бүхы ажалыень хүсэд оньhожоруулhанай ба тарилгынгаа газарта минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулдаг болоhоной ашаар туйлагдаа.

Хүлгөөтэ 1923 ондо тарялангай газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулха тушаа дүтэ наашашье хэлсэдэггүй байhан haa, байгша ондо республикымнай ажахынуудта 88,9 мянган тонно стандартна тук минеральна элдэб янзын үтэгжүүлгэ абтаа.

СААШАНЬ ябажа харахада, хүдөө ажахымнай гол hалбаринуудай нэгэн болохо хони үсхэбэрилгын али зэргээр хүгжэжэ байhые элеэр харуулhан фото-зурагтай стенднүүд хүнэй анхарал татана.

Хонин hүрэг гээшэмнай хэр угhаа буряадуудай табан хушуута малайнь нэгэн байhан юм. Гэбэшье мүнөөнэй хонишодой хэдэг ажал тэрэ үнгэрhэн 50 жэлэй саада тээхиhээ ташха хубиланхай. hүүлэй үедэ хони үсхэбэрилгээ улам хүгжөөхын тула республика доторнай нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Тусхайлан хэлэбэл, ажахы бүхэндэ хониндой үүлтэр hайжаруулха, томодхогдоhон отарануудые байгуулха, хонишодой ажалые оньhожоруулха ба нарай хурьгадаа үбшэ тахалда нэрбүүлжэ гарзалуулангүй түлжүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдадаг болоо. Урдандаа буряадуудай үсхэбэрилдэг бэеэр бага, ашаг шэмэ багатай, шэрүүн ноохотой хонидые hайн үүлтэрэй хүсын үрөөр үрэжүүлжэ, үсэд нэтэрүүгээр олон жэлэй туршада оролдоhоной ашаар мяхалиг бэетэй, эрхим шанартай нарин нооho ехээр үгэдэг Забайкальска үүлтэрэй буряад түхэлэй хонид бии болгогдожо, жэл бүри хониной тарган мяхан, нооhон бүри ехээр абтана. Тиихэдэ 50 жэлэй туршада республика доторнай хонидой тоо 9,5 дахин олошоржо, нооho абалга 25 дахин дээшэлээ. Хэрбээ 1927 ондо хонин бүриhөө 1,1 килограмм нооhон хайшалагдадаг байбал, мүнөө 3,5—4 килограмм нооhон абтана. Гадна 100 эхэ хонин бүриhөө 100, мүн дээшэшье хурьга түлжүүлдэг хонишодой бригаданууд жэл бүри олошорно.

Эндэ табигдаhан стенд, экспонадуудай дунда Ленинэй орденто Борьёогой совхозой хонишодой туйлаhан амжалтанууд угаа hонирхолтой. 1927 ондо байгуулагдаhан тус ажахын хонин hүрэг мүнөө 12 дахин олошоржо, нооho абалгань 47 дахин дээшэлээ. Мүн Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой туйлаhан илалта баhал бахархамаар.

ДҮЛЭТЭ 50 жэлэй туршада республикымнай ажахынуудай hаалиин, мал шахан тарглуулгын гүүртэнүүдтэ нилээд хубилалта болоо. hү багатай, борсогорхон бэетэй нютагай үүлтэрэй үнеэдэй орондо мүнөө мяхалиг бэетэй, hү ехээр үгэдэг симментал үүлтэрэй үнеэд бии болонхой юм. Иигэжэ үхэр малай үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулhанай ашаар урдандаа жэлдээ тус бүреэ 500 килограммhaa ехэ бэшэ hү үгэдэг үнеэдынь мүнөө 5 мянган килограммhaa дээшэ hү үгэдэг үнеэд болотороо хубилгагдаа. Тэрэшэлэн шахамалнуудайшье үүлтэр эрид hайжаруулагдажа, гүрэндэ тус бүреэ 350 килограмм шэгнүүртэй мал тушаагдана. Жэшээлбэл, 1923 ондо республикамнай 13 мянган тонно мяха абаhан haa, нёдондо бүхыдөө 22 мянган тонно үхэрэй тарган мяха абаа юм. Мүнөөшье Яруунын аймагай «Комсомольский», Захааминай аймагай Далахайн, «СССР-эй 50 жэлэй» нэрэмжэтэ совхозуудта мяхалиг малай үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа, эрхим дүнгүүд туйлагдана.

ХОНИ, үхэр үсхэбэрилхын хажуугаар республикымнай зарим аймагуудта промышленна үндэhэ hуури дээрэ шубуу үсхэбэрилгэ баhал урагшатайгаар дабшэжа байна гэжэ тэмдэглэлтэй. hүүлэй жэлнүүдтэ нугаhа, галуу олоор үсхэбэрилхэ томодхогдоhон, хүсэд оньhожоруулагдаhан фабриканyудые барижа, ашаглалгада тушааhанай ашаар үндэгэ, шубуунай мяха ехээр абадаг болоо. Тиигэжэ 1960 ондо 1 миллион үндэгэ, 4 мянган центнер шубуунай мяха бэлэдхэhэн haa, үнгэрэгшэ жэл 88,4 миллион үндэгэ, 76,5 мянган центнер шубуунай мяхан абтаhан байна.

Гадна эндэ hүүлэй жэлнүүдтэ гахай үсхэбэрилгын хэр зэргэ хүгжэжэ байhаниие харуулhан стенд, экспонадууд баhал горитойхон hуури эзэлнэ. Гахай гээшэ түргэн үдэсэтэй, мяхалиг байhан тула үсхэбэрилхэдэ нилээд ашагтай юм. Тиин Буряадаймнай колхоз, совхозууд hүүлэй жэлнүүдтэ гахай олоор үсхэбэрилдэг болоhон гэхэ гү, али үнгэрhэн 50 жэлэй туршада тоо толгойнь аяар 7 дахин олошорhон байна. Гэхэтэй хамта энэ хугасаа соо эрхим үүлтэрэй мяхалиг гахайнууд нилээд олошороо.

Саашадаа энэ hалбарияа бүри үргэдхэжэ, гахайн мяха гаргаша багатайгаар, бүри ехээр абахын тула Кабанскын аймагай ажахынууд фермэнүүдээ томодхожо, гахайнуудаа промышленна үндэhэ hуури дээрэ үсхэбэрилхэ түрүү арга нэбтэрүүлжэ байнад. Зүгөөр энээнэй ашаар яhала баясамаар дүнгүүдые харуулhаниинь стенд дээрэ аржытар бэшэгдэнхэй.

БУРЯАД ороноймнай малшад, механизаторнууд, луговодууд талые бүрхөөмэ энэ олон адууhа малаа бардам хүрэхэ үбhэ тэжээлээр хангахын тула 50 жэлэй туршада нилээд оролдоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Хүлгөөтэ 1923 оной үеэр республика доторнай инженернэ түхеэрэлгэтэй уhалууриин системэнүүд оройдоошье үгы байhан юм. Харин бүхыдөө 58 мянган гектар уhалууриин газартай, тэрэнь гол түлэб сабшалан бэлэй.

Автономито республикынгаа хүгжэжэ эхилхэдэ, 1940 оной хабар сабшалан, таряалан дээрээ юрын уhалууриин системэнүүдые барижа, 78 мянган гектар газар уhалууритай болгоhон байна. Удаань Буряад орондомнай колхозно байгуулалтын улам хүгжэжэ захалхада, уhалууриин, мелиоративна хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулагдаа бэлэй. Тиигэжэ энэ 50 жэлэй туршада республикымнай уhалагдадаг газар аяар 168 мянган гектарта хүргэгдөө юм. Мүнөө тэрэнэй 104,2 мянган гектарыень сабшалан, 41,8 мянган гектарыень тарилгын газар, 4,5 мянган гектарыень олон жэлэй hайжаруулагдаhан бэлшээри ба хэдэн гектарыень огородой, хартаабхын газар эзэлнэ.

Шэнэ газар элдүүрил... уhалууриин системэнүүдые шэнээр бариха, заhабарил... хүдэлмэри мүнөөшье үргэ... нөөр ябуулагдана. Байгша ондо республика доторнай бүхыдөө 38,8 мянган гектарай намаг хатаагдаха бай... на. Эдэ бүхы хүдэлмэри ябуулhанай ашаар аймагуудай колхоз, совхозууд үбhэ ногооной, ороохо таряанай, овощ, хартаабхын баян ургаса хуряадаг боложо, сенаж, силос болон малай бусад шэмэтэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэнэ. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй аймагай Загадай колхоздо Сухарнин уhалууриин системын ашаглагдахаhаа хойшо жэл бүри сабшалангайнь гектар бүриhөө 28 центнер үбhэн хуряагдана. Тиихэдэ Түгнэй, Хонхолын, Баргажанай уhалууриин системэнүүд жэл бүри ашаг ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэ. Гадна мүнөө республика доторнай огородой, куузикугай болон бусад газар уhалха элдэб түхэлэй 331 түхеэрэлгэ бии.

Саашадаа уhалагдадаг газараа улам үргэдхэхэ зорилготойгоор 1975 онhoo Борьёогой 14 мянган гектар ... ла газар уhалха, Баргажанай намаг хатааха хүдэлмэри ябуулагдажа захалха. Тиихэдэ ерэхэ табан жэлэй туршада Хэжэнгэ, Худан голнуудай нуга, талаар асари ехэ уhалууриин мелиоративна хүдэлмэри эхилхэ хараатай.

Эрдэм наукын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байhан мүнөө үе сагта бар хүсөөр хэдэг ажалаа оньhожоруулангүй хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр абахань тон хүшэр гээшэ. Тиимэhээ үнгэрhэн энэ хугасаа соо республикымнай ажахынуудай бүхы hалбаринуудые хүсэдөөр оньhожоруулагдажа, машина, техникэ улам элбэгжэжэ байна. Жэшээлбэл, 1940 ондо 1728 трактортай байбал, мүнөө 8.8... трактортай болонхой. Гадна ажахынуудай ургуулhан надхарама хоолостой арбай тарааень 3152 комбайн ... дажа, алтан шаргал шэниие мэлмэрүүлэн урадхуулна. Захагүй тала дайдынь энгэ... эсхэhэн, үргэн дардам ха... гыгаар 4650 ашаанай автомашина урагша хойшоо hу... дэлдэн зуралзана. Эдэ олон машина, техникэ, трактор, автомашинатай болоhон колхоз, совхозуудаймнай ажалай бүтээсэ hүүлэй 20 ... лэй хугасаа соо аяар 2 ... хин дээшэлээ.

БУРЯАД оронойнгоо ажахынуудта горитойхон ту... hа хүргэжэ байдаг «Сельхозтехника» нэгэдэлэй аймагуудтахи отделенинүүд, ... дууд, мастерскойнууд гадна шье трактор, автомашинануудыень заhабарилдаг ... шэ, мүн мал ажалыень оньhожоруулдаг, элдэб түхеэрэлгэнүүдээр хангадаг юм. Жэшээлбэл, аймагуудай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй нүүдэй механизаторнууд ... рилгын газар 20 мянган ... тараар үргэдхэhэн, 21... трактор заhабарилhан ... 6505,0 мянган түхэригтэ ... лай гүүртэнүүдые оньhожо... руулhан байна.

Хойшодоо мал ажалаа промышленна үндэhэ hуури дээрэ эрхилхын тула республика доторнай адууhа мал... оньhожоруулагдамал 24 комплекс, шубуунай 2 фабрика, жэлдээ 24 мянган гахай ... жээхэ комплекс шэнэ... баригдажа, Кабанскда б... хоогдожо байhан нугаhан... Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз... баригдажа захалhан гал... най фабриканууд ашагла... даха юм. Тэрэшэлэн 1980 ... болотор хони үсхэбэрил... томодхогдоhон оньhож... лагдамал фермэ шэнэ... ригдаха хараатай. Эдэ ер... рилганyудай саг боло... дүүргэгдээд байхада, ... ажалай продуктнуудые ... га эрид дээшэлхэ жэшэ...

АЛДАРТА 50 жэлэй ... шада республикын... гол hалбаринуудай нэгэ... лохо хүдөө ажахын али ... гээр hалбаран хүгжэhые ... ставкэдэ табигдаhан сте... нүүдэй тоо баримтану... тайлбарилан хөөрэбэди. ... гөөр энэ хугасаа соо га... шье хүдөө ажахы нигэжэ ... гаа бэшэ, мүн энэ асари ... илалтые түхеөлсэhэн хү... балсанта таряашад, ма... дай, хонишод, механиза... нуудай бэлиг шадабаря ... ритойхоноор дээшэлээ. ... нөө үеын хүдөөгэй ажал... урданайхидал адли ад... малдаа дарагдаhан ба... гууд бэшэ, харин бүлт... үзэг бэшэгтэй, дээдэ, д... hургуулитай. даалгагд... ажалаа hайн мэдэхэ, ... шье бэрхэшээлhээ тух... шагүй шадалтай боло... Эгээл тиимэhээ харюу... та ажалдаа онсо шалга... 32 түрүүшүүл Соци... Ажалай Геройн хүндэтэ ... рэ зэргэдэ хүртэhэн, мян... шахуу малшад, таря... хонишод, механизатор... орден, медальнуудаар ... нагдаhан, хүндэтэ нэрэ ... гэтэй болоhон байна. ... үгөөр хэлэхэдэ, Буряа... мнай хүдөө ажахы, то... hуурин уудынь танигдаша... гөөр хубилаа, урган хү... гээшэ

С. БАРДАМОВА
Вл. ЖИГЖИТОВ
манай тусха... корреспондентнүү...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) нүхэд: Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Б. Пивоваров, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой Нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев гэгшэд выставкэ дээрэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын шэнэ байшан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын зал соо.
П. Бурмакинай фотонууд.

СОЛОТО ХҮНҮҮДЭЙ НЭГЭН ҺЭН

Манай Буряадай АССР-эй ажалшад республикынгаа тогтоһоор 50 жэлэйнь алтан ойе тэмдэглэжэ байна. Энэ болзор ехэ гү, али бага гү? Энэ сагые хүнэй наһантай жэшэбэл, ехэшэгшье гэхэдэ болохо. Харин гүрэн түрын түүхээр хэмжэн харабал, тон богони болзор гэмээр.

Байгалай үмэнэхи буряад арад автономито республика боложо, нютагуудтаа хамтын ажал эмхидхэжэ, сугтаа ажаллажа эхилээ һэн. Бэшүүрэй аймагай мүнөөнэй «Дружба» колхозой (урдань Разумовай нэрэмжэтэ колхоз байгаа) үгытэй ядуу малша буряадууд баһал колхоз байгуулаа. Үе наһаараа нара үзөөгүй, үгытэй ядуу, баяд ноёдой барлаг ябаһан, хатуу шэрүүнние һайса мэдэхэ болоһон Эрдэни Самбуевич Санжиев нютагтаа эгээн түрүүн колхоз тогтоолсоо һэн. Энэ нарата һайхан үдэрые үнинэй хүлеэһэн Эрдэни Самбуевич хамтын ажалда бүхы хүсөөрөө хам оролсоо бэлэй. Тиигэжэ колхоздо ороһон түрүүшын үдэрһөө хонишон болоо.

Ажал хүдэлмэридөө оролдосо гарган, үльгэр жэшээ харууһаа. Даажа абаһан 140 хонёо гарзада оруулангүй, тобир тарганаар ондо оруулдаг һэн. Тиигэжэ түрүүшын хоёр жэлдэ хонидойнгоо тоо 978 болгоһон байна. Нютагай үүлтэрэй хонин бүриһөө түрүүшын жэл 0,9—1,2 килограмм нооһо хайшалһан байгаа.

Энэ хадаа тэрэ үедэ ехэхэн амжалта байгаа. Тиигэжэ бүхы залуу наһаяа балд ноёдой барлаг болгожо үнгэргэһэн 62 наһатай үбгэн Санжиевай ажалые совет арад үндэрөөр сэгнээ. 1936 ондо Буряад-Монголой АССР-эй түрүүшын делегацида оролсожо, Эхэ оронойнгоо ниислэл хото Москва ошолсохо хуби заяан Эрдэни Самбуевич Санжиевта тудаа бэлэй.

Москвада парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй болоһон уулзалга дээрэ Эрдэни Самбуевич Санжиевта Бүхэсоюзна староста М. И. Калинин Ленинэй орден барюулһан байгаа.

Мүнөө «Дружба» колхоз республика дотороо томохон ажахынуудай нэгэн юм. Энэ колхозой хэдэн олон түрүү хүнүүд гүрэнэй дээдэ хайрада хүртэһэн байна. Тэдэнэй тоодо Ленинэй орденто малшан Ошор Аюшеев, кукурузашан Жамса Цоктоев, Ажалай Улаан Тугай орденто малшан Цыпилма Шодоева болон бусад бии. Хүн зоноймь ажабайдал улам һайжараа. Колхозой түбтэ дунда һургуули, культурын ордон, библиотекэ, почто, эмнэлгын газар болон бусад эхми зургаанууд бии. Бүхы ажалаа машина, техникын оньһон аргаар бүтээдэг болоо.

Айл бүхэн радиотой, телевизортэй болонхой. Нютагай зоной дундаһаа дээдэ һургуули дүүргэһэн олон хүбүүд, басагад урган гараа. Тэдэнэр колхозойнгоо ажахын бүхы һалбаринуудта оролдосо ехэтэйгээр ажаллана. Олон айл өөрын хүнгэн машинатай, мотоцикл ба велосипедтэй болоо.

Эдэ бүгэдэ имагтал Совет засагай үедэ, Коммунис партиин сэсэ мэргэн национальна политикын илан мандаһанай ашаар туйлагдаа гэжэ Бэшүүрэй аймагай Дунда-Хэрээтэ нютагай хүн зон ойлгожо, баяр баясхалангай оршон байдалда түрэл республикынгаа алтан ойе тэмдэглэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. И. Калинин хонишон Э. С. Санжиевта Ленинэй орден барюулжа байна.

Б. ШАГЖИТАРОВ.

ҮРГЭН ЗАМАЙ ЭХИН ДЭЭРЭ

Ажаллаха зуураа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ гэһэн һайн һайхан зорилготой 52 залуу хүбүүд, басагад энэ жэл Улаан-Үдэ хотын хүдэлмэришэн залуушуулай 7-дохи дунда һургуули дүүргэжэ гараба.

Тус һургуули үнинһөө хойшо суутай, эндэ мэргэжэл шадабари ехэтэй, хүдэлдэг залуушуулай һураха хэрэгтэнь туһалха гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдодог багшанарай коллектив хүдэлдэг. Тиимэһээл һүүлшын экзаменай һүүлээр, һургуули дүүргэгшэдтэ аттестат барюулалгын дээрэ багшанартаа баяр баясхалан хүргэһэн һурагшадай үгэнүүд хэлэгдээ.

Энэ һургуулида сэмбын, нооһо утаадаг фабрикануудай залуу хүдэлмэришэд һурадаг.

Арбан нэгэдэхи класс дүүргэгшэдтэ аттестат барюулалгын баяр ёһолол һаяхана болобо. Һурагшадые һургуулиин директор Екатерина Арефьевна Бутуханова халуунаар амаршалаад, саашанхи һуралсалдань амжалта хүсэбэ.

Нилээд олон хүн эрхим һайн һуралсалаараа шалгарһан байна. Тэдэнэртэ һургуулиин дирекциин зүгһөө Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Жэшээнь, медсестра Ирина Зиноватнаяда хими шудалалгаар онсо шалгарһанайнгаа түлөө, нооһо угаалгын фабрикын хүдэлмэришэн Вера Нимаевада математикаар онсо шалгарһанайнгаа, прапорщик Михаил Широков түүхэ шудалалгаар бэрхэ байһанайнгаа түлөө бэлэгүүдтэ хүртэбэ ха юм. Мүн бусад олон һурагшад яһала һайн һуража гараа гэжэ тэмдэглэгдээ.

Үдэрынь хүдэлмэри хээд, үдэшэнь ном үзэхэ гээшэ нилээд хүшэр хэрэг. Зарим хүдэлмэришэд сагаа зүбөөр хубааралжа шадангүй, хэшээлээ хаяха гү, али һургуулиа орхихоо һанадаг. Иимэ зониие һургуулидань үлээхэ, арбан нэгэдэхи класс дүүргүүлхэ гэжэ тэдэнэй багшанар оролдодог. Һурагшадай гэртэхинтэй, хүдэлмэрилдэг предприятиинь хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө хэдэг. Сэмбын фабрикын хүдэлмэришэн Аня Ошуркова һайн һурадаг һурагшадай тоодо һэн. Теэд гэнтэ тэрэ хэшээлнүүдтэ ябахаяа болибо. Классайнь хүтэлбэрилэгшэ, георгафиин багша Тамара Никифоровна Бардонова иимэ ушартай эбсэхэгүй, тэрэнние һургаха гэжэ шиидээ һэн. Тэрэ Аниин хүдэлдэг цехэй мастертай, фабкомой гэшүүдтэй, Анитай өөртэйнь хэды дахин ойлгуулламжын хөөрэлдөө хээ. Мүнөө Аня аттестат абанхай, баяртай гээшэнь аргагүй, багшадаа, цехэйнгээ мастер Мария Ефимовна Афанасьевада баяр хүргэжэ байна.

«Хаана хүдэлнэт?», «Энэ үдэр тухай юун гэжэ бодожо байнат?», «Ерээдүйнтнай түсэбүүд» гэһэн гурбан асуудал хэдэн һурагшадһаа асуубаб. Тэдэнэр иигэжэ харюусабад:

В. Зиновьев: ЛВРЗ-гэй электро-заһабарилгын цехтэ ажалланаб. Һургуули дүүргэһэндээ ехэл баяртай байнаб. Техникумдэ орохо хүсэлтэйб.

С. Адушинова: Хилээмэнэй комбинадта хүдэлдэгби. Эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ үргэн харгыда гарабабди гэжэ һананаб. Эдеэ хоолой мэргэжэлтэдые бэлдэдэг Новосибирск хотын институдай студент болохо хүсэлтэйб.

О. Беляк: Сэмбын фабрикада хүдэлжэ байнаб. Багшанартаа үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб. Һургуулида ороогүй үхибүүдые хүмүүжүүлэгшэ болохо хүсэлтэйб. Багахан үхибүүдтэ айхабтар ехэ дуратайб.

Олон ондоо мэргэжэлтэй, олон ондоо хүсэлтэй (ехэнхинь дээдэ һургуулида орохо дуратай), наһааршье тон дүтэрхы бэшэ 52 хүн нэгэ класс дүүргэжэ гараба. Хүдэлжэ байгаад һуража, нилээд хүшэрхэн дабаа дабабад. Тэдэнэй энэ хэрэгтэнь багшанарай оруулһан хубита айхабтар ехэ. Иимэһээ багшанартаа, Екатерина Арефьевна Бутухановада, Тамара Никифоровна Бардоновада, Роза Константиновна Волковада, Галина Шагжиевна Романовада болон бусадта үсэгэлдэрэй һурагшад баяр баясхалантай [illegible] зорюулнад.

Б. БАТОРОВ.

«ТҮРЭЛ РЕСПУБЛИКАЯА МАГТАН ДУУЛАНАБ»

УРАН ЗУРАГ

Һаяхан Сампиловай нэрэмжэтэ республиканска музей соо Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран зурагай, уран бүтээлэй выставкэ нээгдэбэ.

Буряадай АССР-эй культурын министр П. Н. Нимаев выставкэ нээжэ, уран зураашадые туйлаһан амжалтаарнь халуунаар амаршалаа. «Буряадай уран зураашадай шэлэдэг һайн зурагуудайнь багахан хубинь музейн дүрбэн залда багтаа. Гэбэшьє эдэ зурагууд манай уран зурагай искусствын хүгжэлтые һайнаар харуулна», — гэжэ П. Н. Нимаев тэмдэглээ. Манай республикын ахамад зураашад Ц. Сампиловай, Р. Мэрдыгеевэй, Г. Павловай, А. Тиминэй уран һайхан зурагууд орон дотороо үнинэй суутай болонхой. Мүн бэлигтэй зураашад А. Сахаровская, Д. Дугаров, Г. Баженов, А. Казанский болон бусадай зурагууд бүгэдэндэ мэдээжэ болоһоор үнинэй.

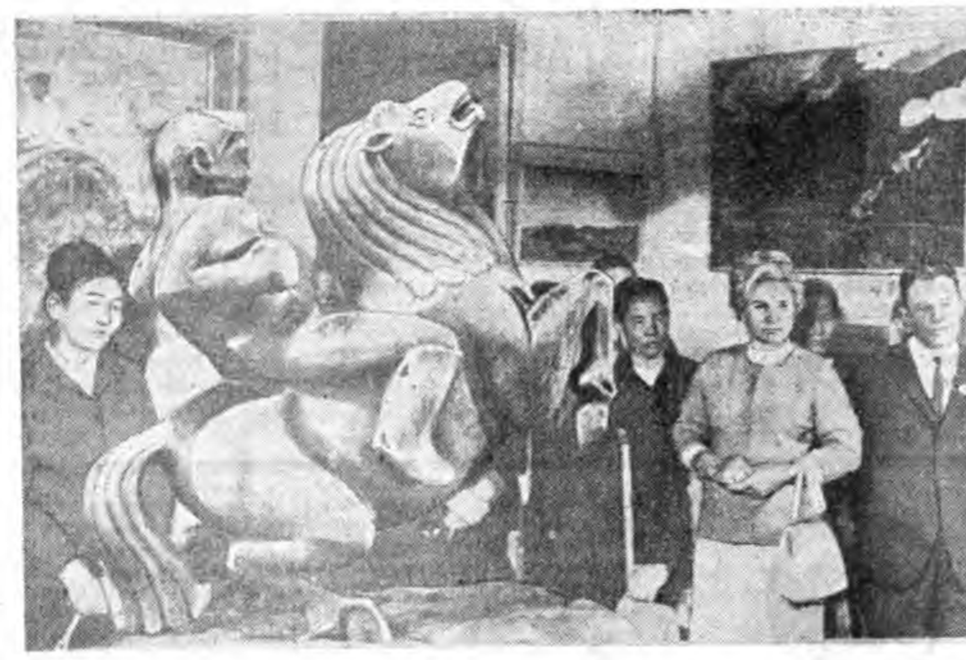
Выставкэ нээлгэ дээрэ РСФСР-эй уран зураашадай холбооной правлениин секретарь, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Николай Михайлович Смирнов байгаа. Тэрэ Буряадай уран зураашадые, выставкэ харахаяа ерэгшэдые Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан амаршалаад, сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро РСФСР-эй уран зураашадай холбооной правлениин Хүндэлэлэй грамота Буряадай уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ Солбон Ринчинович Ринчинодо барюулба. «Баян дэлгэр байдалтай, гоё һайхан байгаалитай Буряад орондо иимэ бэлигтэй уран зураашадай байхань гайхалгүй», — гэжэ тэрэ хэлээ.

Музейн дүрбэн зал соо дүүрэтэр Буряад оронойнмай элитэ уран зураашадай шэлэмэл һайн зурагууд табигданхай. Эдэнэй дунда буряад совет уран зурагай эхи һуури табигша Ц. Сампиловай зурагууд байна. Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша А. А. Окладниковай «Сүхэ-Баатар», «Илалтын баяр» гэһэн зурагууд музейн нэгэ зал соо табигданхай. Уран зурааша А. Тиминэй бүтээлнүүд олоной анхарал татана. Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Дашинима Дугаровай нилээд олохон зурагууд эндэ табигданхай. Уран зураашын эртын бүтээлнүүдэй нэгэн болохо «Басага хүргэлгэ» эндэ бии. Мүн һүүлэй үедэ зураһан зурагуудынь — колхоз боложо байһан үсые харуулһан «Эхин», артист Лхасаран Линховоиной Кончагай роль наадажа байһан тухай зурагууд табигданхай.

Мүн эндэ уран һиилүүршэдэй бүтээлнүүд бии. Буряад арадай үндэһэн уран шэмэглэлгын аянга дууряан бүтээһэн гоёлтонууд, мүнгэн хутага, хэтэ сахюурнууд гоё һайханаар харагдана.

Уран зурааша А. Сахаровская, М. Шестаков гэгшэд өөһэдынгөө зурагууд тухай, эдэ зурагуудые хаана яажа зураһан тухай сугларагшадта һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Энэ выставкэ манай уран зураашадай, уран һиилүүршэдэй болон бусад урашуулай бэлиг түгөлдэр хүдэлмэрилжэ байһые гэршэлнэ.

ПРОЕКТ

ЕВРОПОДОХИ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ ҮНДЭҺЭ ҺУУРИНУУД БА ЕВРОПОДОХИ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ХООРОНДОХИ ХАРИЛСААНУУДАЙ ГОЛ ЁҺОНУУД ТУХАЙ

ГЕНЕРАЛЬНА ДЕКЛАРАЦИ

СССР-эй ДУРАДХАЛ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Европодохи аюулгүй байдалай үндэһэ һууринууд ба Европодохи гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудай гол ёһонууд тухай Генеральна декларациин проектые СССР-эй делегаци Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөн дээрэ июлиин 4-дэ дурадхаа. Декларациин проектын текст доро толилогдобо.

Арадуудта угаа ехэ гасалан зоболон ушаруулһан дэлхэйн хоёр дайнай Европодо эхилһые дурдан һанажа,

арадай аюулгүй байдалай түлөө түүхэтэ харюусалгаяа мэдэрэн, Европые эзэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа хамгаалхын, тэрэнние саг үргэлжын, бата бэхи эб найрамдалай район болгохын тулада өөһэдынгөө хүсэлэн оролдолгые нэгэдүүлхэ эрмэлзэлгээр зоригжон,

бүгэдэ ниитын эб найрамдал, тэрэшэлэн Европо, мүн Дундада далай шадарай районуудта амгалан байдал аршалан хамгаалха ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ Европо түби дээрэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха ябадалай ехэ удха шанартай байһые ойлгон,

Европодохи аюулгүй байдал бэхижүүлхэ ябадалай ямар нэгэн гүрэндэ гү, али түбидэ эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй бэшэ байһые хараада абан,

хоёр талын, мүн ниитэевропын харилсаа холбоо гүрэнүүдэй хоорондо али бүхы талаар хүгжөөлгэдэ социально-политическэ байгуулалтын ондо ондоо байлга һаад болохо ёһогүй гэжэ батаар этигэн,

сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүдтэ түбиин хубааралые сааша саашадаа аажамаар зайсуулжа шадахаар Европодохи гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые шэнэдхэн хубилгабал таарамжатай гэжэ тоолон,

гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудта, мүн эмхинүүдэй, хүнүүдэй хоорондохи холбоо хүгжөөлгэдэ, мэдээсэлнүүдые андалдан абалсалгада амгалан ёһоной харилсаа холбоо байгуулха һанал бодолые Европодо бодотоор бэелүүлгэдэ саашадаа туһалха хүсэлэнтэй байһанаа элирхэйлэн,

материальна ба оюун бодолой культурын элдэб һалбаринуудтахи туйлалтануудаар арадуудай али алинаа баяжуулгада туһалхые эрмэлзэн,

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин уг зорилгонууд болон гол ёһонуудые анхаралдаа абан,

гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудай гол ёһонуудые зүбшэн хэлсээд, баталан абаха ябадалай Европодохи аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной, үгэеэ ойлголсолгын үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ гэжэ хараадаа абан,

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудай талаар, зүблөөндэ хабаадагша — гүрэнүүд,

I.

Политическэ, экономическа ба социально байгуулалтануудһаа дулдыдангүйгөөр өөһэдынгөө харилсаануудые байгуулхадаа, доро дурсагдаһан утаа шухала гол ёһонуудые хүндэлхэ ба наринаар сахихабди гэжэ **тангариглан мэдүүлнэ:**

— **бүрин хүсэд тэгшэ эрхые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд өөрынгөө газар дээрэ эзэн ёһоор хүтэлбэрилдэг байха зуураа, тэгшэ эрхэдэ, бэеэ даанхай байдалда, бусадай бүрин эрхые хүндэлэлгэдэ үндэһэлэн, бэе бэетээ харилсаа тогтоохо,

— **хүсэ хэрэглэхэгүй гү, али хүсөөр занаалта хэхэгүй ябадалые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд ООН-ой Уставта зохилдуулан, өөһэдынгөө харилсаа байгуулхадаа, хүсэ хэрэглэхэһээ гү, али хүсөөр занаалта хэхэһээ арсана, тиигэжэ уласхоорондын арсалдаануудые шиидхэхэ арга болгон, дайн байлдаа пүжэрөөлгые Европын арадуудай ажабайдалда тохёолдуулхагүй гэһэн уялга абана;

— **хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байлгые,** тэрээнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд Европодохи тогтоһон хилэнүүд мүнөө, ерээдүйдэшье ойроо хүртэшэгүй байха гэжэ тоолоно, газар уһанай талаар ямаршье эрилтэ бэе бэедээ хэхэгүй, мүнөөнэй хилэнүүдтэ хэн нэгэнэй халдан ороогүй байһан лэ сагта тус районда эб найрамдал аршалан хамгаалжа болохо гэжэ мэдэрнэ;

— **газар уһанай бүрин бүтэн байлгые,** тэрээнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд мүнөөнэйнь хилэнүүдэй ёһоор Европодохи бүхы гүрэнүүдэй газар уһанай бүрин бүтэн байлгые хэлбэришэгүйгөөр хүндэлхэ ба сахиха;

— **арсалдаануудые амгалан ёһоор гуримшуулгые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд уласхоорондын эб найрамдал болон аюулгүй байдалда түбэг татахагүйн тулада арсалдаануудаа амгалан ёһоной аргаар шиидхэдэг байха;

— **дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалые,** тэрэнэй ёһоор нэгэшье хабаадагша-гүрэн бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, тэдэнэй тус бүхэниинь бусад гүрэнүүдэй политическэ, экономическа ба соёлой үндэһэ һуурие хүндэлдэг байха;

— **хүнэй эрхэ ба гол сулөөе хүндэлэлгые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд хүнэй эрхые, гол сүлөөе, тэрэ тоодо шажанда һүзэглэхэ эрхые хүндэлхэ;

— **тэгшэ эрхые, хуби заяагаа өөһэдөө шиидхэхэ талаар арадуудай эрхые,** тэрэнэй ёһоор арад бүхэн өөрынгөө ороной экономическа, социальна ба соёлой хүгжэлтые хангахада таарамжатай ба шухала гэжэ тоолоһонойнгоо ёһоор тиимэ ниитын байгуулалта тогтоохо, захиргаанай тиимэ түхэл янзые шэлэн абаха эрхэтэй;

— **гүрэнүүдай хоорондо харилсаа холбоо байгуулгые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал дэмжэхэ зорилгоор бэе бэетээ харилсаа холбоотой байха, экономическа, социальна, соёлой, научно-техническэ болон худалдаа наймаанай талаар холбоо барисаагаа хүсэд тэгшэ эрхэдэ, хамааралсахагүй ябадалда үндэһэлэн бэелүүлдэг байха;

— **уласхоорондын гуримай ёһоор абаһан уялгануудаа үнэн сэхээр бэелүүлгые,** тэрэнэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүд хоёр талын гү, олон талын шатаар, ООН-ой Уставай ёһоор өөһэдынгөө абаһан уласхоорондын уялгануудые үнэн сэхээр дүүргэхэ ёһотой;

эдэ гол ёһонуудые булганай хэрэглэлгэһээ бүхы хабаадагша гүрэнүүдтэ таатай байдал хангахын тулада холбоо барисаанай ба харилсаанайнгаа бүхы һалбаринуудта эдэ гол ёһонуудые тус бүхэнэй аб адли, шууд сэхээр хэрэглэхээр **шиидэнги байһые элирхэйлэн мэдүүлнэ.**

Дээрэ дурсагдаһан гол ёһонуудые хэрэглэлгэ тэдэнэй хоорондохи гэмгүй һайн, хани ёһоной харилсаа хүгжөөлгэдэ туһалха гэжэ **эгигэдэг байһанаа элирхэйлэн,** эдэ гол ёһонуудые бүри үрэ ехэтэй болгохо зорилгоор иимэ юумэ хэхээр бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлнэ:

— хоорондоо гаража магад ямаршье арсалдаануудые имагтал амгалан аргаар, тэрэ тоодо али али таалын зүбшэжэ шэлэн олоһоной ёһоор хэлсээнүүдые хэжэ, холбоо байгуулжа, арбитраж болон бусад аргануудые хэрэглэжэ **шиидхэхэ;** ямар нэгэн гүрэнүүдэй хоорондо мүнөө үедэ гарадаг арсалдаае шиидхэхын, шадаал һаа богонихон болзор соо һайнаар гуримшуулагдахын тулада хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха;

— уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдалда түбэг татахаар ябуулгануудые хэжэ байһан ямаршье гүрэндэ гү; али гүрэнүүдтэ политическэ, сэрэгэй, экономическа гү, али ондоошье туһаламжа ба дэмжэлгэ үзүүлхэһээ **бэеэ бариха;**

— бүгэдын һонирходог ба Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ, харилсаа холбоо һайжаруулгада хамаатай асуудалнуудаар хоёр талын ба олон талын зүбшэлнүүдые хэхэ, мэдээсэлнүүдые абалсаха ябадалые **үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ;**

— али алиндаа ашатай туһатайгаар худалдаа наймаанай, экономикын, научно-техническэ туйлалтануудые хэрэглэлгын талаар, бүхы түбидэ гү, али тэрэнэй тус тус районуудта хамаатай ниитын экономическа зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгээр, тэрэшэлэн хүниие хүреэлэн байдаг оршон тойрониие хамгаалха талаар хоёр талын гү, али олон талын холбоо **хүгжөөхэ;**

— соёлой ба искусствын бодото баялигуудай арадуудай бултанайнь аша туһада зорюулагдахын тулада, арадуудай бэе бэеэ һайнаар хүндэлэлсэхэ мэдэрэлые, Европодо энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, тэгшэ эрхэтэй харилсаа холбоо хүгжөөхэ һанал бодолой хүнүүдэй, илангаяа залуу үетэнэй ухаан бодолдо хадуугдахын тулада эмхинүүдэй ба хүнүүдэй хоорондо соёлой харилсаа холбоо, туризмые, мэдээсэлнүүдые тараалгые үргэдхэлгэдэ **туһалха;**

Европодо политическэ оршон байдал һайжаруулха талаар хэмжээнүүдэй ба сэрэгэй талаар шахардуу байдал һулаааруулха хэмжээнүүдэй бэе бэеэ хүсэлдүүлхэ байһые туһатай гэжэ **тоолон:**

— Европодо тогтууритай байдал бэхижүүлхын ба бүри һайнаар этигэлсэхын тулада тогтоогдоһон районуудта сэрэгэй ехэ һуралсалнуудай үнгэргэгдэхээ байһан тухай зохихо гүрэнүүдэй бэе бэедээ уридшалан дуулгалга, зүбшэгдэһэн гуримай ёһоор иимэ һуралсалнуудта ажаглагшадые эльгээлсэдэг байлга **шухала удха шанартай гэжэ тоолоно;**

— хабаадагша гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда түбэг татахаар бэшэ гол ёһонуудта үндэһэлэн, Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэг хороохо тухай тусхай хуралдаан дээрэ хэгдэжэ байһан хэлсээнүүд Европодохи эб найрамдал бэхижүүлгэдэ тааруу һайн үрэ дүндэ хүргэхэ гэжэ найдажа байһанаа **элирхэйлэн мэдүүлнэ;**

— уласхоорондын шанга хиналта тогтоон, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха асуудал шиидхэлгэдэ, буу зэбсэг, тэрэ тоодо ракетнэ-ядерна зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые хизаарлаха хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ **бүхы хэмжээгээр туһалха.**

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациие хүсэдөөр дэмжэжэ, организациин үүргые, мүн уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал дэмжэлгэдэ, уласхоорондын асуудалнуудые гуримшуулгада, арсалдаа тулалдаа уридшалан зайсуулгада, уласхоорондын харилсаа холбоо хүгжөөлгэдэ бүри ехэ туһа нэмэри оруулха шадабариень дээшэлүүлхын тулада Уставай дүримүүдэй ёһоор тэрэниие бэхижүүлхын түлөө оролдодог байһанаа **лаблана:**

— хоёр талын ба олон талын договорнуудай ба хэлсээнүүдэй ёһоор хабаадагша-гүрэнүүдэй бэедээ даажа абаһан уялгануудта тус Генеральна декларациин юунииньшье хамааданагүй гэжэ **мэдүүлнэ;**

— тус Генеральна декларациие Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Аюулгүйн Советтэ, Генеральна Ассамблейдэ, тэрэшэлэн дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй правительствануудта дуулгахыень Финляндиин правительствые **гуйна.**

ФОТО-ЗУРАГ

М. ГОРЬКИИН НЭРЭМЖЭТЭ республиканска библиотекын залнууд соо «Түрэл республикаяа магтан дууланаб» гэһэн фото-зурагай выставкэ нээгдэбэ.

Республика доторнай фото-зурагта дуратайшуул олон. Нилээд олон фотографуудай 400 гаран бүтээлнүүдэй 250-иинь тусхай комисси шэлэн абажа, эдэ залнууд дотор табла. Буряад оронойнмай байгаалиин гоё һайханиие, арад зоной ажабайдал, эршэтэ ажалай хүсэ гүйсэд һайнаар харуулха гэжэ выставкэ эмхидхэгшэд, арадай уран һайханай байшангай хүдэлмэрилэгшэд оролдоо.

Фото-зураг болбол ажабайдалай ямар нэгэн хэһэгые саг дары тэрэ зандань харуулдаг иимэ нэгэ шанар шэнжэтэй.

Выставкэдэ орожо харахада, тэндэ табигдаһан зурагууд манай ажабайдалай али бүхы тала тодо хурсаар гэршэлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

Индустриин алхамуудые, промышленностиин амжалта элирхэйлһэн зурагууд хэнэйшье анхарал ехээр татана. Баян талымнай хэшэг хонин һүрэг, адуу мал атарлан бэлшэнэ. Эдэ зурагууд малша буряад хүнэй нюдэ баясуулна. Манай искусство, литература горитойхон амжалта туйланхай. Элитэ уран зохёолшод, артистнарай дүрэ буулгагдан эндэ табигданхай. Үхибүүд — ажабайдалай сэсэгүүд гэлсэдэг. Олохон фотограф үхибүүдые, тэдэнэй баяр наада харуулхые хүсөө. Спортын наадануудые һонирхоогүй хүн хомор байха. Бухэ барилдаан, һур харбаан, бокс, гимнастика тухай фото-зурагуудые выставкэдэ ерэгшэд һонирхон харана. Буряад оронойнмай баян байгаалиин гоё һайханиие мүнхэлэн буулгахые нилээд олон фотограф эрмэлзээ. Байгаали тухай зурагууд эндэ угаа олон. Һарьдаг үндэр Саяан, номин долгито Байгал...

В. Стариков, В. Петров, В. Манзыров, Ц. Цыренжапов, С. Цыдыпов, С. Балдуев болон бусадай фото-зурагууд олоной һайшаал, магтаалда хүртэнэ.

Б. БАТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Тиминэгай шабараар урлаһан бүтээл. 2. Уран зурагай выставкын зал соо. 3. Фото-зурагай выставкын зал соо.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТӨЛИ

Энэ хуудаһанда:

Журналай шэнэ номер тухай.

Уран шүлэг.

Шог, онтохон.

Эрдэмтэ багша тухай.

Николай ДАМДИНОВ

ЭНХЭ СОЦИАЛИС БУРЯАДНАЙ

Сэсэн сагаан абаяа, буурал эжыгээ
Сэдьхэл соогоо шүтэн һанажа ябадагтал, —
Бултанайшье урда, өөрынгөөшье туханда, —
Бусалан гараһан залгаа үгэеэ дабтан,
Буряад ороноо дууланалби, магтан.

Хожомойхнёо бодоһон хадаал, түрэл дайдам,
Хотогор олон хадаяа, халиурма голнуудаа
Холоһоо эхилэн, түүхэ домогто оруулааш.
Хори-түмэд, Эхирэд, Баргажан-Түхэм...
Хонгёо һайхан нэрэнүүд гээшэл гэхэм!

Шэрүүншье бэлэйл, уташье бэлэйл түүхэшни.
Чингис хаанай моридой туруузе үзөөлши.
Шэрэм минаата Манжын дошхороон... Удаань —
Эзэн сагаан Петр хаанда ошолго —
Эбигээл ехэтэ Орос гүрэндэ түшэлгэ.

Хуби заяагаа бэдэрһэн арадта, зүгөөр лэ,
Хурмаста үндэр тэнгэришье, хаашуулшье
Түрүүлээд, золыень үгэдэггүй һэн, хэрзэгы.
Түмэн жэлэй эһэ, гомдолые угаан,
Түбиие доһолгоол Октябрьдахи сахилгаан!

Саһата үндэр Саяан уулаяа магтаял!
Саана холоһоо мүнөө хүрэтэр хаймадан,
Сасуулан хараад, баярлаһанаингаа ехэдэ,
Мүльһэн дуулгаяа орой дээрэһээ хуулаг лэ,
Мүнөөдэрэймнай мүшэтэ дууе дуулаг лэ!

Багша Ленин түүхэтэ һайхан тогтоолоо
Баруун гараараа өөрөө бэшэжэ гаргалайл.
Аза талааншье, буян хэшэгшье бэшэ, —
Ажалшан арадай абаһан засагай үрэ бэлэйл.
Автономито Буряад Гүрэн бүридэлэйл.

Табин жэл соо — табиһан түсэбүүд бэежээ.
Тариһан тариан — алтан залаагаар эдеэшээ.
Һурша номые эрдэмэй номууд түрижэ,
Агтын орондо — агаарай онгосо хатараа,
Ододто хүрэмөөр оюун бэлиг бадараа.

Сэлэнгэ, Зэдэ, Хэжэнгэ, Сүхэ голнууднай,
Сэхэхэн урдаһан Баргажамнай — барандаа
Баабайн эбтэй хүүгэд мэтээр шамдажа,
Байгал далайнгаа байсата ордон шэглэнэ,
Баян дайдаяа ундалуулан шэмэглэнэ.

Балар харанхы сагта, зуладал, соробхилһон
Банзаровууд, Хангаловуудаа дурдаял.
Арадай түлөө амияа табин ороошо
Ранжуровуудтаа, Балтахиновуудтаа һүгэдэ;
Алтан зүрхэтэ хүбүүд байгаал бүгэдэ!

Амидаралта мүнхын уһантай жэшэмээр,
Арадай габшагай уран хэлэндэ — магтаал!
Анхан һуури табиһан Хоца Намсараевай,
Үгэ мэргэн Улзытуевай шүлэг
Үеһөө үедэ ханхинан ходо зэдэлэг!

Байгал далайнгаа арюун солые дуудаял!
Байһан энэ юртэмсымнай шэмэгүүдэй
Үнэтэй шухагынь гэжэ нэрлүүлнэ бэшэ аал?
Үрхирэн шааяһан дэлгинуудайнь һүрэлдөөн —
Үхэлгүй мүнхэ ажабайдалай зүрилдөөн.

Эрьедэнь мандаһан энхэ социалис Буряаднай
Табин жэлэйнгээ нэрьемэ энэ баярта
Талые дүүрэсэ айлшадуудаа буулгажа,
Агуу хүндэеэ, төөлэй табин, гаргана.
Аха дүү совет арадуудтайгаа жаргана.

ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛАГДАҺАН „ОКТЯБРИИН ТУЯА"

Аха дүү Монгол ороной ажалшад хоёрдохи жэлээ «Октябриин туяа» гэһэн гоё һайхан, удха түгэлдэр журнал абажа байна. Тус журналай дүшэн номер гараа. Совет зоной ажабайдалтай, ажал хүдэлмэритэй монгол уншагшадые энэ журнал танилсуулдаг. Буряад орон тухай һонирхолтой мэдээсэлнүүд олоор хэблэгдэдэг. Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо журналай 13-дахи номер зорюулагданхай. Буряад ороной хүгжэлтые, промышленностиин, хүдөө ажахын амжалтануудые, искусство болон литература, арадай гэгээрэл, спорт харуулха гэжэ энэ тусхай номер бэлэдхэгшэд оролдоо.

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоевой томохон статья тус журнал дотор хэблэгдэнхэй. Гээгдэнги байдалтай нүүдэлшэдэй нютаг ороной табин жэлэй турша соо хүгжэн һалбарһан тухай автор бэшэнэ. «Завод, фабрикануудай корпусууд, шэнэ городууд, хүдэлмэришэдэй поселогууд урган бодоо. Республика дотор промышленна 30 гаран томо предприятинууд ажаллана. Тэдэнэр республикын байгуулагдаһанай һүүлээрхи табин жэл соо тэрэ үеын бүхы предприятинуудай гаргадаг продукциһаа 900 дахин ехэ продукци нэгэ жэл соо гаргана», — гээд автор тэмдэглэнэ. Буряад орон мүнөө үедэ «самолет ба локомотив, онгосо ба автокран, электромотор ба приборнуудые, шэл ба цемент, асбест ба шифер, нооһон бүд ба гутал, мяха, һүнэй продукци, модо ба модоор хэһэн бүтээлнүүдые, янза бүриин минеральна түүхэй эд болон бусад олон юумэ үйлэдбэрилэн таргана» гэжэ статья дотор бэшэгдэнхэй. «Ленинскэ Коммунис партиин, Совет засагай, арадуудай эб найрамдалай ашаар эдэ бүгэдэ амжалта түйлаабди гэжэ республикын ажалшад һайн мэдэдэг, — гээд статьягайнгаа түгэсхэлдэ А. У. Модогоев онсолон тэмдэглэнэ. — Мүнөө үедэ социалис Буряад орондо олон үндэһэ яһатанһаа бүрндэһэн эбтэй эетэй, нэгэ зорилготой, һанал бодолтой бүлэ ажаһуудаг».

Мүнөө үедэ Монголой Арадай Республикын хэблэл радио ба телевидени Буряад орон тухай олон материал хэблэһэн, дамжуулһан байна. Һаяхан «Үнэн» газетэдэ «Аха дүү арадай һайндэр» гэһэн томо статья хэблэгдээ. Монголнууд ба буряадууд һайн хүршэнэр, аха дүүнэр юм. Монгол орондо арадай хубисхалай илаһан үдэрһөө хойшо эб найрамдалай харилсаа холбоогоор холбогдонхой гэжэ статья дотор бэшэгдэнэ.

Аха дүү арадуудай энэ харилсаа холбоон тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин түрүүлэгшэ Бато Семенович Семеновой статья журналай энэ номерто толилогдонхой. 1958 оной сентябрьда тус бүлгэмэй Буряадай отделениин һая байгуулагдажа байхада, оройдоол 24 гэшүүн байһан һаа, мүнөө республика дотор 200-гаад гэшүүн тоологдоно. Һүүлэй хоёр жэлдэ аймагуудта совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй 10 отделени байгуулагданхай. ЛВРЗ, мяханай комбинат, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат, Галуута-Нуурай шахтын управлени, хилэ шадарай бүхы колхоз, совхозууд, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал, театрнууд, бүхы дээдэ һургуулинууд болон бусад эмхи зургаанууд, үйлэдбэриин ажахынууд тус бүлгэмэй гэшүүд болонхой. Буряадай механизаторнууд монгол нүхэдтөө шэнэ газар хахалхадань, тарялангай ургаса хуряахадань, хүдөө ажахын машина, техникэеэ заһабарилхадань саг үргэлжэ туһалжа байдаг.

Ойн баярта зорюулагдаһан энэ номер дотор табин жэлэй саада тээ Монгол оронии сагаантанһаа сүлөөлгэдэ хабаадагшад тухай бэшэгдэнхэй. «Июлиин 18-да болоһон шанга тулалдаан» гэһэн материал 1921 ондо Монголдо болоһон тэмсэлдэ хабаадагша Александр Константинов бэшээ. Нүхэр Константинов «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Монголой Арадай Армиин 50 жэл» гэһэн монгол медальнуудаар шагнагданхай.

Июлиин 18-най үдэр сэрэгшэ Константинов баатаршалга харуулһан байгаа. Манай сэрэгшэдэй добтолхы замда дайсанай пулемет һаад татаа. Залуу сэрэгшэ буугай һомон дундуур пулемет тэешэ мүлхибэ. Мүрөө, хүлөө шархатабашье, мүлхижэл ябаа. Дайсанай пулемет хүрэтэр 15 тухай метр үлөөд байхадань, граната шэдэжэ, абяа аниргүй болгобо. Сэрэгшэдэй добтолго илалтаар дүүрэбэ!

«Хадын эмшэн». Энэ статья дотор үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүнэй хүбүүн Андрей Булгатов тухай хэлэгдэнэ. Мүнөө тэрэ 65 наһатай юм. Дүшэ гаран жэлэй саада тээ тэрэ Эрхүүгэй медицинскэ институт дүүргээ бэлэй. «Эмшэнэй гол зорилго юун гэжэ һананат? — гэжэ профессорэй асуухада, студент Булгатов «Уушханай ханяада үгы хэхэ гээшэ тон шухала зорилго мүн» гэжэ харюусаһан юм. Халта дуугай байд гээд, минии юһэн эгэшэ дүүнэр энэ үбшэнһөө наһа бараһан байна гэжэ хэлээ бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо Булгатов бүхы наһаяа хүниие эмшэлгэдэ зорюулаа. Аспирантурада үлөөхэ гэһэн дурадхалһаа арсаад, Буряад нютагаа бусажа ерээ. Энэ хүнэй жэшээ дээрэ Буряад орондо хүнэй элүүр энхые сахилга тухай, уушханай ханяада усадхаһан тухай хэлэгдэнэ. 1967 ондо А. Булгатовта Российн Федерациин габьяата врач гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй.

«Октябриин туяагай» энэ номерто монгол уншагшад олон һонирхолтой юумэ уншаха. «Электромашина» заводто удаан саг соо ажаллаһан уран гартай скульптор Галдан Ленхобоев тухай эндэ бэшэгдэнхэй. Тэрэ эрхим ажалайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай ордено̄ор шагнагдаһан юм. Уран бүтээлээрээ СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүнээр абтаһан байна.

РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ балет тухай мэдээжэ шүүмжэлэгшэдэй нэгэн, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат В. Найдаковой бэшэһэн статья олоной анхарал татана.

Монгол мэргэжэлтэ Лубсан Очирын Бадарч гэгшын эрдэмэй соло яажа хамгаалһан тухай мүн лэ эндэ бэшэгдэнхэй. «Байгал» журналай шангай түлөө боксоор болоһон мүрысөөндэ совет, монгол боксернууд хабаадаһан тухай статья мүн лэ һонирхолтой байха.

Буряад оронойимнай хүдэлмэришэдэй ажабайдалтай, ажал хүдэлмэритэй монгол уншагшадые журналай энэ номер яһала һайнаар танилсуулха бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. ХЭАН.

Ирагуу хүгжэм зэдэлхэнь.

П. БУРМАКИНАЙ фотоэтюд.

ЭРДЭМТЭ БАГША

Педагогикын эрдэмэй доктор, Хо Ши Минэй нэрэмжэтэ Эрхүүгэй гүрэнэй хари хэлэнэй институдай профессор Владимир Иванович Андреевэй нэрэ имагтал Сибирь болон Алас-Дурнада суурхадаг бэшэ, мүн бүхы совет орон дотороо мэдээжэ болонхой юм. Тэрэмнай педагогикын болон арадай гэгээрэлэй түүхэ шэнжэлдэг мэргэжэлтэн, буряад һургуули хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай нэгэн.

Тэрэнэй оролдолгоор эрдэм оложо гараһан олон хүн Буряадай республикада, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудай һургуулинуудта багшалдаг, арадай гэгээрэл хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг. Илангаяа арадай гэгээрэлдэ үндэһэн мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар В. И. Андреевэй габьяа ехэ даа. Нүхэр Андреев буряадууд соо педагогикын эрдэмэй түрүүшын доктор мүн.

Гадна тэрэнэй шабинар Яхадта, Тувада, Сибириин болон Алас-Дурнын алишье нютагуудта олон байха.

Эрхүүгэй областиин Боохон нютагта ерээдүйн эрдэмтэ түрэһэн намтартай. Эхин һургуулиин багша боложо, анхан сагта ажалайнгаа намтар эхилээд, һүүлдэнь арадай гэгээрэлэй инспектор болоһон юм.

1930 ондо Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээд, В. И. Андреев Эрхүүгэй областьдо, Буряадай АССР-эй дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудай методистаар хүдэлөө. Буряадай багшанарай дээдэ болон дунда һургуулинуудта багшалба.

Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдые эмхидхэн байгуулагшадай нэгэн гэжэ тоологдодог. Юуб гэбэл, В. И. Андреев түрүүшын үдэрһөө олон жэлдэ һуралсалай талаар директорэй орлогшо байгаа юм.

Тулунска, удаань Буряадай пединститудай педагогикын болон психологиин кафедрые даагшаар, доцентээр хүдэлһэн байха. 1962 онһоо хари хэлэнэй институдай профессор.

Профессор В. И. Андреев буряад һургуулиин түүхэ гүнзэгыгоор шэнжэлжэ, имагтал Совет засагай үедэ гэгээрэл һалбаран хүгжөө гэжэ харуулаа. Тэрэнэй бэшэһэн таби гаран зохёол, статья хэблэгдэһэн гэжэ тоологдоно. Тэдэнэй дунда «Буряад һургуулиин түүхэ (1804—1962 онуудта)» гэһэн ном онсо һуури эзэлдэг, 1964 ондо Улаан-Үдэдэ хэблэгдээ һэн.

Юрын хүнүүдэй эрдэм номдо дугташадаг байһые, Буряад орондо һургуули нээхэ хэрэгтэ таанта засагай зүгһөө һаад ушаруулдаг байһые ном соогоо автор тобойсо харуулжа шадаа һэн. Тиихэдээ декабристнарай, түрүү үзэлтэй ород интеллигенциин, большевигүүдэй һайн нүлөөе зүбөөр харуулаа.

XIX зуун жэлэй түрүүшын болон хоёрдохи хахадта буряадай гэгээрэл ямар байгааб, 1917 оной февралиин революциин урда ямар һэн бэ, Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ, мүн республикын тогтоһон жэлдэ һургуулиин хүгжэлтэ ямар бэлэй гэһэн асуудалые алишье талаһаань шэнжэлһэниинь һонирхолтой. Мүн Буряадай суута багшанар, гэгээрүүлэгшэд тухай зохёолынь 1961 ондо толилогдожо, олониитын анхарал татаа бэлэй.

Профессор Владимир Иванович Андреев болбосорол ехэтэй, эрдэмтэй, нүхэдтөө, шабинартаа анхаралтайгаар хандадаг хүн. Хо Ши Минэй нэрэмжэтэ институдай профессор ерээдүйн эрдэмтэ багшанарые бэлдэхын тула аспирантнуудые һургадаг. Өөрынгөөшье институдта, баһа Эрхүүгэй А. А. Ждановай нэрэмжэтэ гүрэнэй университедтэ эрдэмэй кандидадай гү, али доктороой нэрэ зэргэ олохын тула диссертаци хамгаалха үедэ В. И. Андреев тусхайта элидхэлшэ болодог юм. Тиихэдээ диссертаци бэшэһэн хүндэ тон хүндэтэйгөөр аад, эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг юм.

Совет Буряадайнгаа 50 жэлые угтахаяа байхадаа, гэгээрэлэй ажалда олон жэлээ зорюулһан наһажаал эрдэмтэ профессор В. И. Андреевэй (Одоровой) ажал ябуулгые бидэ үндэрөөр сэгнэнэ гээшэбди.

С. ДУГАРОВ,
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, педагогикын эрдэмэй кандидат.

ҺУР ХАРБААНАЙ НААДАН ДЭЭРЭ

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярай һайндэртэ зорюулагдаһан һур харбаанай найр наадан үсэгэлдэр ниислэл хотын ипподром дээрэ боложо үнгэрөө. Һур харбаанай мүрысөөн республикымнай спортсменүүдэй дунда жэл бүри үнгэргэгдэдэг гэзшэ. Гэбэшье энэ жэлэй нааданда хабаадаха дуратайшуул олон байгаа. Энэншье ойлгосотой юм ааб даа.

Үдэрэй 12 часһаа эхилжэ, эндэ спортсменүүдэй жагсаал болоо. Тэрэниие «Урожай» бүлгэмэй спортсменүүд колонные толгойлжо, трибунын урдуур үнгэрнэ. Эдэнэрэй хойноһоо шамбай солбон спортсменүүдээрээ суурхаһан «Локомотив», «Ажалай резервэнүүд», «Труд», «Динамо», «Буревестник», «Спартак» болон бусад бүлгэмүүдэй спортсменүүд маршын хүгжэм доро дорюунаар алхалалдан гарана.

— Республикымнай ойн баярай һайндэрэй мүрысөөндэ хабаадахаар спортсменүүд бэеэ зэһэнхэй, — гээд парадые хүтэлбэрилэгшэ, республикын категориин судья В. Л. Балдаев Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Б. С. Семёновто элидхэнэ.

КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар ойн баярай һур харбалгын наада эхилхэ зүбшөөл нүхэр Семёнов үгэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлэй эрхим чемпион, СССР-эй спортын мастер Геннадий Манжуев, республикын бусад чемпионуудай мүрысөөнэй туг үргэһэнэй удаа ойн баярай һайндэрэй бүхэ барилдаан, һур харбаан, мори урилдаан эхилшэбэ даа.

Буряад барилдаагаар болоһон мүрысөөндэ хүнгэншэг бэетэнэй дундаһаа Виктор Баймеев, 70 килограммай — Валерий Махутов, хүндэшэгүүдһээ — Геннадий Махутов, хүндэ бэетэй бухэшүүл сооһоо Илья Гармаев гэгшэд шалгаржа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Заншалта ёһоор, чемпионууд хоорондоо барилдажа, эрхим бухэеэ тодоруулба. Иимэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ гурбадахяа хүртэһэн Геннадий Манжуевта буряад тэрлиг үмдэхүүлэгдэжэ, чемпионой лентэ зүүлгэдэбэ.

Һур харбаанда 25 мэргэшүүл хабаадаа. Усэд шанга мүрысөөнэй эсэстэ эхэнэрнүүдэй дундаһаа Александра Будаева эрхимлэжэ, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүргэхэ золтой байба. Эрэшүүл сооһоо Дансаран Дансаранов бусадһаа олон очко абажа, чемпионой лентэ зүүбэ. Һүүлээрнь түрүү һуури эзэлэгшэд хоорондоо эрхим мэргэниие тодоруулаа. Захааминай аймагһаа ерэһэн 70 наһатай Цыремпилов үбгэн, СССР-эй спортын мастернууд Эрдынеев, Тараскина эрхим мэргэн байһанаа харуулаа.

Удаань хурдан хүлэгүүдэй урилдаан боложо, сугларагшадые ехээр һонирхуулба. Эндэ гүрэнэй конюшниин, республикын аймагуудай ажахынууд олон хатарша, жороошо, гүйдэлшэ ардагуудаа мүрысөөндэ табяа.

Манай корр.

«Спортлотогой» июлиин 30-да Шэтэ хотодо үнгэргэгдэһэн 18-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо. Зургаан номер хэншье таагаагүй. Табан номер таагшадта — 2.469 түхэриг, дүрбэн номер — 38 түхэриг, 3 номер таагшадта 3 түхэриг түлэгдэхэ.

18-дахи тиражай шүүбэри июлиин 11-һээ августын 10 болотор түлэгдэхэ байна.

«Спортлотогой» ээлжээтэ тираж июлиин 10-да Эрхүү хотодо үнгэргэгдэхэ юм.

(ТАСС).

ШОГ
ХОЁР АНГУУШАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Нарһата нютагай Норбо үбгэн ябаһаар ябатараа суута ангуушан Сэрэнтэй уулзажа, хоёр ангуушад һонин һорьмойгоо хөөрэлдэбэд ха.

— Янгинама хүйтэн январь һарада Шабартайн гол үгсэжэ, Шаанын үбэлжөөн хүрэхэ һанаатай, замдаа шэрэнги бургааһан сооһуур шандаганда урьха табижа ябабаб. Шоно, үнэгэнэй мүр хараашалнаб. Гэнтэ хара араата сагаан саһан дээрэ эли тобойжо харагдаба. Бэлэн байһан буугаа саб шүүрэн абаад, дүтэлбэб. «Байза, бэридээ абаашажа бэлэглэхэб. Заха хэжэ үмдэхэдэнь зон нүхэдынь гайхахал». Даараһанаашье мартаад, хоёр аматаяа шагаанхай, долёобор хургаараа шабхаяа дарахаар бэлэн маряажа ябатарни, гэнтэ баруун нюдэндэм илааһан орожо, яахашье аргагүй «тьфу» гэхэтэйм хамта хара араатам гүйжэ арилшоо, — гэжэ Норбо ангуушан аймшагтай халаглангяар хөөрэбэ.

— Ай халаг. Январь һарада нээрээшье илааһан ябажа магад, — гэжэ ангууша Сэрэн энеэгээд, иимэ юумэ хөөрэбэ:

— Табангуудай арал ошохо гэжэ тэргэ морёор гарабаб. Хабар ургын һалбараад байхада, юушье дуулахаяа болиһон гуран зээрэн хоёр шугын захада эдеэлжэ байба. Бишье буугаа саб шүрэн абаад, нэгыень унагаажархибаб. Хажуудань ошоод, яаралгүйхэн тамхяа татажа байтарни, тэрэмни тэндээ таршалжа эхилбэ. Бишье мэгдүү түргөөр һомотой бүһэеэ тайлажа, гүрөөһөө эбэрһээнь уяһаар байтарни, тэрэмни бурд гээд гүйжэ үгы болошобо. Би һомогүй буутай үлөөд, олзогүй хооһон гэртээ бусабаб.

Хоёр жэл болоһон хойно Табангуудай арал ошоод ябатараа, нэгэ гүрөөһэ мухарюулбаб. Тэрэнэйм эбэртэ минии һомотой бүһэ шанга, гэгшээр уяатай, эбэрынь олон һалаатай боложон байгаа һэн. Эбэрынь шангаар уяатай хадаа жэлдээ унахаяа болёод, ямаанай эбэр шэнги ургаал.

— Нээрээшье, тиимэрхүү юумэн дайралдадаг. Нэгэтэ би гүрөөһэнэй һүүлээрээ илааһа, батагана үргөөжэ, бэеэ шабхадажа байхыень хараһан хүм, — гэжэ Нарһатын ангуушан Норбо нэмэбэ.

Д. ЦЫДЕНОВ.

Онтохон

ХОМХОЙ ҺАНААН

УРДЫН УРДА сагта нэгэ нютагта айхабтар хомхой һанаатай Онёон тайшаа ажаһууһан гэхэ. Тэрэнэй гансал хүсэлынь иимэ байгаа: хайшан гээд лэ ехэ алта, мүнгэтэй болохоб. Нэгэтэ тэрэ тайшаагайда Гахай гэбшэ айлшалжа ерээд, гашайдажа һуутараа, иигэжэ хэлэбэ:

— Дээдэ тэнгэридэ найман тэгшэ баян, ехэ жаргалтай бурхад ажаһуудаг юм байна. Тэдэнэй хаан — Намсарай бурхан айлшанай ерэхэдэ, адха адхаар алта үгэжэ, азаргаар адуу бэлэглэдэг заншалтай юм. Зарим хүнүүд бэеэ хүбэнгөөр орёожо тоһодоод, бурханай урда ошожо һуугаад, гал аһаадаг. Иигэжэ бэеэрээ бурханда зула бариһан хүн гэзшэмнай дээдын диваажанда түрэжэ, Намсарай хаантай уулзадаг байна.

Гахай гэбшын ябаһан хойно Онёон тайшаа ехэл бодолгото болобо: «Би юрэдөө алта мүнгөөр баяншье һаа, тэрэ Намсарай бурханда арайл хүрэхэгүй байнаб. Тэрээнтэй уулзажа, алта, мүнгэндэнь хүртөө һаа, дэлхэй дээрэ эгээн баян хүн болохо бэлэйб».

Иигэжэ бодожо һуутарнь, барлаг хүбүүн Ялаадай орожо ерэбэ. Тайшаа ноён сухалтайгаар:

— Юундэ ерээбши?

— Ноён ахай, хүлисэгты! Би хүн боложо, хүлөө шоройдоһоор 15 хүрэтэрөө танай ажал хээб. Тэрэнэйм хүлһые үгыт даа.

— Үхэһэн шолдоон! Тэжээһэн буруу тэргэ эбдэбэ гэһэндэл, олон жэлдэ намда хоолойгоо тэжээлгэһэншни багадаад, иигэжэ хүлһэ өрижэ байхалтайш! — гэжэ тайшаа ноён хашхараад, Ялаадай хүбүүе тулгуураараа сохин намнаба. Нюур амаа зада уда сохюулһан хүбүүн газаашаа гаража ябатараа, иигэжэ занаба:

— Зон амитанай шүүһэ шэмэ һорожо һууһан хубалза хаанашье ошохогүйш! Шамһаа хэзээшье үһөөгөө абахал байхаб!

...Хүбүүнэй занаһые ойлгоһон тайшаа ноён һамган Пиглаяа ерүүлээд, иигэжэ хэлэбэ:

— Энэ Ялаадай гэжэ шолдоон намайе алахаб гэжэ занаба. Тэрэнэй дорьботой болоодүйдэ саашань болгожо, нюдыень анюулха байна.

Тиихэдэнь Пигла тодожо абаад:

— Тэрэ шүдхэрые һуняалгажархёошье һааш, хэншье юумэ хэлэхэгүй, — гэжэ яр-яр яржаганаба.

Энэ хоёрой хэлсээе шагнаһан Гэрэлмаа басаганиинь Ялаадай хүбүүе ехэ хайрлажа, тэрээндэ иигэжэ дуулгаба:

— Минии эхэ эсэгэ хоёр шамайе амбаар соо хаагаад, һүни унтаатайдаш галдаха гэжэ байна.

Энээниие дуулаһан Ялаадай хүбүүн галдуулха амбаарайнтаа доогуур нүхэ малтажа, тэрэнээ бэлэн болгобо. Тиигээд Онёон тайшаагайда ороно ха. Онёон Пигла хоёр иигэжэ хүбүүндэ хэлэбэ ха:

— Ши барһан байра байдалтүй ябанаш. Манай амбаар соо байрла. Оро дэбдихэр заһажа үгэхэбди.

Хүбүүншье зүбшөөбэ. Нэгэтэ һүни хүбүүнэй унтажа байтар, Онёон тайшаа ерээд, амбаартань гал аһаажархиба. Гэрэй түлэг шатажа байхада, Ялаадай хүбүүн палахыень үргэжэ, үнөөхи нүхөөрөө шургажа, газаашаа гарашаба.

Сүлөөдэ гараһан Ялаадай хүбүүн Гэрэлмаагай туһаламжаар Онёон тайшаагай абдар сооһоо хахад алтыень абаад, арилшаба.

...Уданшьегүй тэрэ голдо залуу баян бии болобо гээд дуулдаба. Гайхаһан Онёон тайшаагай ошожо харан гэхэдэнь, үнөөхил Ялаадай хүбүүниинь ухаангүй ехээр баяжашоод һууба. «Хайшан гээд баяжаа гээшэбши?» гэжэ Онёоной асуухада, Ялаадай иигэжэ хэлэбэ:

— Танай галдахалаар, утаанаар дамжажа, тэнгэридэ гараад, Намсарай бурханай бэлэгтэ хүртөөд ерээб. Тэрэ алтаарнь баяжажа һуунаб.

Гайхаһан Онёон Намсарай бурханда ошохом гэжэ һалабагүй. Амбаар соо хаалгаад, тэрэнэй галдуулхаяа байтарнь, Пигла һамганиинь гүйжэ ерээд:

— Ши тансаараа Намсарай бурханай бэлэгтэ хүртэхэ гээ гүш? Намайе абаашалда! — гэжэ шашхаад, амбаар руу гүйжэ орошобо.

Амбааршье тииһээр шатаа һэн. Үһөөгөө абаһан Ялаадай Гэрэлмаа басагантай айл боложо һуугаа һэн. Иигэжэ Онёон тайшаа хомхой һанаатай һамгантаяа хосороо бэлэй.

В. ХАЛХУЕВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — Үнгэтэ телевидени. Мультфильмүүд харуулагдаха. 13.30 — «Мүнөөдэр — загаһашадай үдэр». СССР-эй загаһанай ажахын министр А. А. Ишковой үгэ. 13.45 — Үнгэтэ телевидени. «Манай мэндэшэлгые абажа хайрлыт» — концерт. 14.30 — «Правда» газетын политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Жуков телевизор харагшадай асуудалнуудта харюусана. 15.15—15.25 — Заоһарлалга. 15.25 — Концерт. 15.45 — Үнгэтэ телевидени. «Киногоор аяншалагшадай клуб». 16.45 — Совет Армиин ба Флодой сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 17.50 — А. Н. Островский. «Не сошлись характерами» — телезу[...] 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — Конц[...] 20.00 — Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын 50 жэлэй ойдо. Буряадай телевидениин программа.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.00 — Искусствын мас[...]нуудай концерт.

«Орбита» харуулна:

22.30 — Үнгэтэ телевидени. «Хүгжэмтэ уулзалгануу[...] почто». 23.00 — Үнгэтэ телевидени. Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. «Динамо» (М). — «Заря» (Ворошиловград).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

15.25 — «50 жэлэй тү[...] бэшэг» — «1953-дахи [...]» 16.15 — Уран һайханай фи[...] 17.45 — Концерт.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03545. Заказ № 0044[...]